

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра східної і слов'янської філології

Кваліфікаційна робота магістра з

(польської) філології

на тему:

**ПОЛЬСЬКІ ТА УКРАЇНСЬКІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З КОЛОРАТИВНИМ
КОМПОНЕНТОМ: ЗІСТАВНИЙ АСПЕКТ**

Студентки групи Мпол58-22

факультету східної і слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Сучасні філологічні студії (польська мова і друга
іноземна мова): лінгвістика і перекладознавство

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.060 Слов'янські мови та
літератури (переклад включно),

перша – польська

Ширалієвої Наталі Романівни

Науковий керівник:

д. філол. н., доц. Палатовська О.В.

Допущена до захисту

«___» _____ 2023 року

Завідувач кафедри

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

_____
(підпис)   (ПІБ)

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ЕТНОКУЛЬТУРНА СИМВОЛІКА КОЛЬОРУ І МОВНА КАРТИНА СВІТУ	7
1.1. Символіка кольору в філософії і культурі	7
1.2. Колір в мовній картині світу та підходи до його вивчення	15
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ЗІСТАВНОМУ АСПЕКТІ	24
2.1. Місце фразеології у мовній системі та її обсяг	24
2.2. Визначення і ознаки фразеологізму як одиниці мови. Класифікація фразеологізмів в лінгвістиці	28
2.3. Напрями сучасної фразеології і методологія вивчення фразеологізмів у зіставному аспекті	36
Висновки до 2 розділу	39
РОЗДІЛ 3. ЗАГАЛЬНЕ ТА СПЕЦИФІЧНЕ В СЕМАНТИЦІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОЛОРАТИВНИМ КОМПОНЕНТОМ У ПОЛЬСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	41
3.1. Лінгвокольорова картина польської і української фразеології	41
3.2. Фразеологічні еквіваленти і фразеологічні аналоги з колоративним компонентом в польській і українській мовах	50
3.4. Лакунарні фразеологічні одиниці в польській і українській мовах	64
Висновки до 3 розділу	68
РЕЗЮМЕ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	75
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	82
ДОДАТКИ	83

ВСТУП

Мова є не тільки засобом комунікації, але й вікном до культур та поглядів на світ. Вивчення фразеології як важливого аспекту мовознавства дозволяє не лише розкрити багатство мови, але і здійснити глибокий культурологічний аналіз. Однією з найцікавіших галузей фразеології є дослідження фразеологізмів із колоративним компонентом, тобто усталених конструкцій, які містять слова, пов'язані з кольорами або кольоровими образами.

Значний внесок у дослідження лексико-семантичної групи кольору та фразеологізмів, що мають позначення кольору в структурі, зробили як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники. Серед вітчизняних дослідників слід виокремити таких науковців, як О. О. Потебня, Я. А. Баран, О. М. Галинська, О. А. Куцик, Л. В. Савченко, А. Смерчко, Г. Попадинець, В. Д. Ужченко та ін. Серед іноземних дослідників цієї теми треба виокремити: Б. Берлін, П. Кей, А. Вежбицька, Ш. Баллі, І. А. Бодуен де Куртене, О. Есперсен, Дж. Катц, Й. Бар-Хіллер, Р. П. Коуї, Ю. Найда, Д. Подлавська, В. Флейшер та ін.

Фразеологізми складають значущий компонент будь-якої мови та грають важливу роль у всіх аспектах життя людей. Завдяки різноманітності фразеології у різних мовах можна відстежити історію мови та культури певного народу. Дослідження фразеологізмів допомагає розкрити різні етапи розвитку мови та відображає еволюцію повсякденного життя, традицій та соціокультурних змін крізь призму виникнення та розвитку фразеологічних одиниць. Саме аналіз фразеології як складової лексичного багатства народу сприяє розумінню його історичного досвіду. Вивчення фразеології є важливим аспектом в розвитку мовознавства для польської та української мов.

Фразеологізми із колоративним компонентом – це не лише мовні одиниці, але й відображення поглядів спільнот на реальність навколо них. Вони віддзеркалюють специфіку сприйняття кольорів, а також асоціацій, які вони викликають у мовця. Ці фразеологізми можуть бути наслідком історичних подій, культурних традицій або психологічних особливостей народу.

Українська та польська фразеологія, як і мови, до яких вони належать, мають власні особливості та багатий культурний спадок. Сусідство та історичні зв'язки обох країн створили умови для взаємного впливу на мовні традиції. Тож дослідження фразеологізмів із колоративним компонентом у польській та українській мовах може розкрити багато цікавих аспектів мовленнєвої та культурної взаємодії.

Актуальність теми дослідження. Дослідження фразеологічних одиниць з колоративним компонентом є актуальним, оскільки воно відкриває глибокі аспекти культурної, мовної та лінгвістичної спадщини Польщі та України. Зіставний аналіз цих фразеологізмів пропонує низку важливих переваг та можливостей для вивчення обох мов та їхніх культурних контекстів. Фразеологічні одиниці є мовними конструкціями, які відображають специфіку мовлення кожної культури. Вивчення фразеологізмів у контексті зіставного аналізу допомагає створити мовні мости між польською та українською мовами, полегшуючи міжкультурне спілкування та взаєморозуміння, що особливо актуально в умовах повномасштабної війни, адже багато українців зараз проживають у Польщі. Також дослідження фразеологізмів у зіставному аспекті є важливим для розвитку мовознавства, зокрема фразеології та семантики. Воно сприяє розвитку теоретичних та практичних аспектів мовознавства.

Мета дослідження полягає в аналізі семантики польських і українських фразеологізмів з колоративним компонентом та виявленні універсальних характеристик і національно-культурної специфіки цих одиниць у мовних картинах світу українського і польського етносів.

Зазначена вище мета передбачає необхідність розв'язання таких **завдань**:

1. Вивчення та аналіз етнокультурної символіки кольору в філософії, культурі та мовній картині світу Польщі та України.
2. Визначення місця фразеології у мовній системі обох мов, включаючи її обсяг та класифікацію фразеологічних одиниць. Аналіз ознак фразеологізму як окремої мовної одиниці та визначення його ролі в мовній комунікації.
3. Дослідження напрямків та методології вивчення фразеологізмів у зіставному аспекті з акцентом на колоративному компоненті.

4. Класифікація фразеологізмів з колоративним компонентом за семантичними ознаками і визначення їхніх специфічних рис.

5. З'ясування фразеологічних еквівалентів та аналогів польської та української мов, а також ідентифікація лакун у фразеологічних одиницях обох мов.

Об'єктом дослідження є фразеологічні звороти сучасної польської та української мов із позначенням кольору в структурі.

Предметом аналізу є етнокультурна символіка кольору і семантика фразеологізмів, що мають у складі лексему на позначення кольору, в польській і українській мовах.

Матеріалом дослідження слугували 235 фразеологічних одиниць, що містять у своєму складі лексему із зазначенням кольору (97 фразеологізмів польської мови і 138 фразеологізми української мови), вилучені методом суцільної вибірки зі фразеологічних та тлумачних словників польської та української мов, у тому числі електронних.

Методи дослідження. Вибір методів проведення дослідження зумовлений темою, метою та завданнями роботи. У дослідженні використаний цілий комплекс загальнонаукових і власне лінгвістичних методів і прийомів аналізу мовного матеріалу. До загальнонаукових методів і прийомів, використаних в роботі, належить спостереження, аналіз, синтез, порівняння і аналогія. **Спостереження, аналіз і синтез** були використані на етапі відбору і формування корпусу польських та українських фразеологізмів із колоративним компонентом, їх подальшої класифікації; для з'ясування відмінностей в досліджуваних мовах застосовувався прийом **порівняння**. Метод **аналогії** допоміг встановити відношення еквівалентності між польськими фразеологізмами та їх українськими відповідниками, допомагаючи у виявленні семантичних та структурних аналогій між мовами. Власне *лінгвістичні* методи охоплюють **описовий метод**, використаний для опису корпусу досліджуваних ФО; **зіставний метод**, за допомогою якого були з'ясовані відмінності у семантиці та вживанні фразеологізмів у польській і українській мовах, а також встановлені лакунарні фразеологічні звороти. Метод **лінгвокультурологічної інтерпретації** дозволив з'ясувати особливості семантики і використання

досліджуваних ФО в мовних картинах світу польської і української спільноти. Крім того, в роботі був застосований кількісний метод для визначення чисельності фразеологізмів з певним кольором в обох мовах.

Практичне значення роботи полягає у тому, що її матеріали, результати та висновки можуть бути використані для дослідження в галузях лексикології та стилістики, а також під час навчання при викладанні стилістики та лексикології. Отримані в ході дослідження результати можуть слугувати ілюстративним матеріалом для вивчення вживання та перекладу фразеологізмів на перекладацьких дисциплінах. Опрацьовані в роботі ФО можуть бути використані у лексикографічній практиці та написанні навчальних посібників з лексикології, лексикографії, перекладу.

Теоретичне значення кваліфікаційної роботи полягає в тому, що її результати роблять певний внесок в розробку теорії універсальності та етнокультурної специфічності у семантиці ФО близькоспоріднених мов (у нашому випадку – польської і української), а також у системне вивчення фразеології шляхом дослідження її одиниць, що об'єднані однаковим компонентом (кольороназвою).

Наукова новизна роботи полягає в цілеспрямованості проведеного дослідження на універсальне і національно-специфічне в польській і українській мовах, що цілком відповідає загальним тенденціям сучасної лінгвістики до вивчення мовних явищ у лінгвокультурологічному аспекті.

Апробація результатів дослідження. Результати кваліфікаційної роботи апробовані на Міжнародній науково-практичній відеоконференції “Наративи сучасної України у світовій геополітиці” (Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 18–19 травня 2023 р.).

Основні положення роботи висвітлені в публікації:

Ширалієва Н. Символіка кольору в мовній картині світу українців (на матеріалі української фразеології). *"Ad orbem per linguas. До світу через мови". Матеріали Міжнар. наук.-практ. відеоконференції “Наративи сучасної України у світовій геополітиці”*. Київ: Вид. центр КНЛУ, 351-353.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які розділені на підпункти, висновків, списку використаних джерел, списку джерел ілюстративного матеріалу та додатків.

У **першому розділі** розглянуто символіку кольору в філософії і культурі, а з'ясовані підходи до вивчення кольорів у мовних картинах світу різних етносів.

У **другому розділі** описані теоретичні та методологічні аспекти дослідження фразеологічних одиниць з урахуванням зіставного аспекту, визначено місце фразеології в мовній системі та її обсяг, відзначено ознаки фразеологізму як специфічної мовної одиниці та, можливо, надаєте деяку класифікацію фразеологізмів.

У **третьому розділі** проведено конкретний аналіз фразеологічних одиниць, які містять колоративний компонент, в польській та українській мовах, виявлено як ці фразеологізми відображають мовну картину світу в кожній із мов, визначено їхні семантичні особливості та можливу класифікацію за семантичними ознаками, проаналізовано фразеологічні еквіваленти та фразеологічні аналоги з колоративним компонентом, крім того, проаналізовано наявність лакунарних ФО в обох мовах.

У **висновках** підсумовані результати дослідження, які подані відповідно до поставлених завдань.

Наприкінці роботи подано списки використаних джерел та ілюстративного матеріалу і додатки.

РОЗДІЛ 1

ЕТНОКУЛЬТУРНА СИМВОЛІКА КОЛЬОРУ

I МОВНА КАРТИНА СВІТУ

1.1. Символіка кольору в філософії і культурі

Колір давно визнано потужним засобом, здатним викликати емоції, передавати ідеї та культурні значення. У різних філософських і культурних традиціях кольори набували символічного значення, який виходить за межі їх візуального вигляду. Від стародавніх цивілізацій до сучасних суспільств символіка кольорів відіграла ключову роль у формуванні людського розуміння та сприйняття світу.

У філософії символіка кольорів використовувалася як засіб для споглядання, самоаналізу та дослідження абстрактних понять. Філософи прагнули розгадати значення кольорів, заглиблюючись у взаємодію чуттєвого сприйняття, психології та метафізичних сфер. Пов'язуючи кольори з певними якостями та атрибутами, філософи побудували складні рамки, які з'єднують видимий спектр зі сферою ідей, емоцій і духовного досвіду (Cohen, & Matthen, 2010).

Водночас різні культури в усьому світі надають кольорам символічне значення, яке часто корениться в їхньому унікальному історичному, релігійному та соціальному контексті. Кольори слугували потужними символами ідентичності, соціального статусу та культурних цінностей, формуючи ритуали, церемонії та візуальну естетику. Від релігійної іконографії до традиційних церемоній використання кольорів відіграє центральну роль у вираженні та збереженні культурної спадщини, пропонуючи багатий гобелен сенсу, який резонує з окремими особами та громадами.

Розуміння різноманітних інтерпретацій і асоціацій колірної символіки у філософії та культурі може дати цінне розуміння людського досвіду та складності сприйняття. Досліджуючи значення конкретних кольорів і контексти, в яких вони виникають, можна поглибити розуміння символічної мови, яка пронизує філософський дискурс і культурні практики, й оцінити роль, яку кольори відіграють у формуванні сприйняття, емоцій і культурної ідентичності. У цьому розділі

розглянемо у філософські та культурні виміри колірної символіки, досліджуючи способи, за допомогою яких різні кольори наповнювалися значенням, представляючи спектр ідей, емоцій і культурних проявів. Досліджуючи приклади з різних філософських традицій і культурних контекстів, ми прагнемо висвітлити глибокий вплив колірної символіки на людське мислення, сприйняття та культурні практики протягом історії.

Вивчення кольорів є важливим аспектом, який може бути підданий емпіричному дослідженню. Вони створюють уявну прірву між тим, як ми сприймаємо світ (з його різнобарвністю) і фізичною реальністю, яка базується на спектральному розподілі світла. Це викликає питання про включення феноменального характеру нашого досвіду у розуміння фізичного світу. Ми сприймаємо кольори через наші відчуття, але точні науки не вимагають наявності кольорів. Це може бути проблемою у взаємозв'язку кольорів з фізичним світом і адаптації кольорового досвіду до нього (Byrne, & Hilbert, 1997).

Отже, це питання має велике значення для філософії розуму і філософії науки.

У філософському вченні фундаментальною віхою дослідження кольорів стала “теорія кольору” Йоганна Вольфганга Гете, яку він виклав у книзі “До теорії кольору” в 1810 році. Ця теорія відхилялася від традиційної наукової моделі кольору, яку пропонував Ісаак Ньютон, та наголошувала на ролі сприйняття та емоційного впливу кольорів на людей (Goethe, 1840). Він розробив хроматичне коло (Рис. 1.1), яке включало асоціації між кольорами та текстовими концепціями, і досліджував символічні якості кольорів та їхній вплив на емоції та сприйняття.

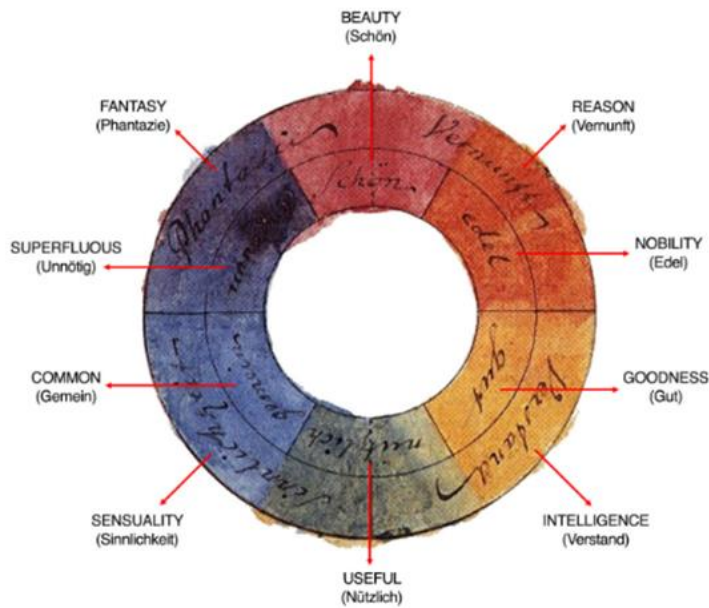

Рисунок 1.1. Хроматичне коло Йоганна Вольфганга Гете. Відновлено з: <https://www.themarginalian.org/2012/08/17/goethe-theory-of-colours/>

Гете розробив своє хроматичне коло з двох концентричних кілець, в які він включив текстові посилання на кольорових ділянках. В зовнішньому колі Гете розташовує чотири концепти, розділяючи коло на чотири чверті, які пов'язані з концептами внутрішнього кільця і асоціюються з ними за кольором і близькістю. У такий спосіб в зовнішньому колі ми бачимо концепт “фантазія” (fantasy), пов'язаний з фіолетовим і пурпуровим кольорами, які включають “надлишковість” (superfluous) (фіолетовий) і частину “краси” (beauty) (пурпуровий). “Красу” (beauty) також включає “здоровий глузд” (reason), відповідно, пурпуровий і помаранчевий кольори, який повністю містить “благородство” (nobility) (помаранчевий). “Розум” (intelligence), жовтого і зеленого кольорів, відображає “доброту” (goodness) (жовтий) і “корисність” або “зручність” (useful) (зелений). Нарешті, “чутливість” (sensuality), зеленого й синього кольорів, пов'язана, відповідно, з “корисністю” (useful) та “простотою” (common) (Kemp, 2000).

Тобто, асоціації – це символічні якості, які підкреслюють відмінності двох основних дуг кола. Гете звертається до морально-емоційних ефектів кольорів в термінах полярності, в їхньому відношенні до обох дуг кола, активної та пасивної, жовтої та синьої. Ця поляризація надає символічні характеристики, пов'язані зі

світлом, кольорам, які знаходяться близько до жовтого, і характеристики темряви кольорам, які знаходяться близько до синього (Goethe, 1840)

На активній стороні можна знайти характеристику жовтого як кольору тепла і радості, веселого і величного, особливо приємного, коли він має червоний відтінок. Помаранчевий підсилює жовтий, створюючи “надзвичайно потужне враження”. Пурпуровий колір Гете визначив таким чином, що його ефект є “таким особливим, як і його природа”, з враженням “суворої гідності” і “спокійної грації” одночасно. З жовтим, помаранчевим і пурпуровим кольорами активна сторона знаходиться “у своїй найвищій енергії”.

Кольори пасивної сторони, тобто синій, зелений і фіолетовий, зі свого боку, “викликають неспокійне, чутливе, тривожне враження”. Синій виступає “своєрідним протиріччям між збудженістю і спокоєм”. Фіолетовий матиме “щось жваве без радості”. Зелений, з іншого боку, колір, що виникає зі суміші обох полюсів, якщо жоден з них не переважає над іншим, тобто “око і розум відпочивають в результаті цього з'єднання” (Goethe, 1840).

З цього зрозуміло, що хроматичне коло Гете візуалізує зв'язки між поняттями і кольорами, використовуючи концентричні кільця та асоціації за кольором і близькістю. Кожен колір і концепт мають свої унікальні зв'язки з іншими елементами кола, що відображають взаємозв'язки між поняттями в системі. Гете показує, що кольори мають велике значення у створенні емоційного враження. Він розглядає взаємозв'язок між кольорами та їх символічним значенням, виокремлюючи відмінності між активною і пасивною сторонами кола (Kemp, 2000).

Отже, Гете розглядає як фізичні, так і метафізичні аспекти кольору. Він вважає, що колір є фундаментальним природним явищем, яке сприймається зором шляхом розділення та протиставлення, змішування та поєднання, передачі та розповсюдження. Він вбачає в кольорі мову природи, через яку вона виражається. За словами Гете, “око, так само як і колір, існує завдяки світлу”, що підкреслює взаємозв'язок між світлом, кольором і сприйняттям. Він поглиблює наше розуміння кольору, розглядаючи його не лише з фізичної точки зору, але й як важливий елемент

метафізичного світу. Він підкреслює важливість кольору як способу вираження природи та його вплив на сприйняття та розуміння світу.

У цьому контексті кольори можуть мати символічне значення, але ці значення можуть відрізнятися в різних культурах. Наприклад, жовтий колір може означати "обман" і "боягузтво" у Північній Європі, але в Китаї він є імперським кольором, а в буддистській традиції - символом "скромності" й "зречення". Такі різниці у символічному значенні кольорів пояснюються культурними впливами та обмеженнями людського розуму (Rosch, 2009).

Культурна еліта і середовище також можуть впливати на сприйняття та інтерпретацію кольорів. Наприклад, у західних культурах білий колір здавна вважався символом чистоти і незайманості. Отже, символіка кольорів в культурі є складною і має свої відмінності та варіації. Вона відображає взаємозв'язок між символами, культурою, природним середовищем та іншими факторами, що впливають на сприйняття та інтерпретацію кольорів у різних контекстах (Rosch, 2009).

Психологія кольорів впливає на різні культури світу. Кольори викликають різні емоції та переконання, а також позитивні та негативні конотації. Колір може символізувати щастя і тепло в одній культурі та в той самий час асоціюватися зі зрадою та ревностями в іншій.

Наприклад, синій колір є позитивним і вважається найбезпечнішим кольором у світі. У Європі та Північній Америці синій символізує авторитет, безпеку та довіру. Це одна з причин, чому банки в Сполучених Штатах використовують синій колір як основний колір логотипів своїх компаній. Це спокійний колір, але в деяких культурах це символізує смуток, самотність і депресивність (Batagoda, 2018).

Іноді синій колір використовується для відлякування зла і вважається символом зцілення. В Албанії, Афганістані, Ірані, Греції та Туреччині поширена думка, що використання синіх амулетів у формі очей захистить того, хто їх носить або використовує (Kuehni, & Schwarz., 2008, С. 155).

Синій колір є символом духовності, неба та безсмертя в багатьох культурах Сходу. В Україні синій колір символізує міцне здоров'я, тоді як індуїсти асоціюють

синій колір зі своїм богом Крішною, який символізує божественну радість і любов, а також нищить гріх і біль. Послідовники іудаїзму асоціюють синій колір з божественністю і святістю.

У багатьох культурах синій є чоловічим символом, тому сині речі асоціюються з чоловіками. Але в Китаї він асоціюється з жінками. У країнах Латинської Америки, де більшість населення є католиками, синій символізує Діву Марію. Він також вважається кольором, який асоціюється з багатством, міцним здоров'ям і надією (Kuehni, & Schwarz., 2008, С.138).

Жовтий колір сонця, асоціюється з теплом та веселощами. Але, наприклад, в Німеччині це символ ревнощів. У той час як у Франції, крім асоціації з ревнощами, жовтий означає протиріччя й зраду. Також у X столітті, наприклад, у Франції двері злочинців і зрадників фарбували в жовтий колір.

В Африці жовтий колір має інше значення. На континенті жовтий – для високопоставлених людей. Оскільки жовтий дуже нагадує золото, він асоціюється з успіхом та грошима. Для єгиптян це уособлення золота, тому гробниці фарбують у жовтий колір. Для них цей колір також означає траур. У деяких латиноамериканських культурах жовтий також асоціюється зі смертю, трауром і скорботою.

Жовтий колір високо цінується в Японії, де він символізує витонченість, багатство та хоробрість. В 1357 році, під час війни династій, жовті хризантеми носили воїни як символ японського імператора та його імператорської родини. Носіння цієї квітки означало мужню обітницю служити їм.

У Таїланді цей колір вважається щасливим, і люди одягають жовтий щопонеділка, щоб привернути вдачу на весь тиждень. Жовтий асоціюється з покійним королем Пуміпоном, який народився в понеділок (Ren Xulai, 2011).

Зелений – ще один колір із протилежним значенням у культурах. На Заході зелений асоціюється з ревнощами, жадібністю, недосвідченістю, багатством, екологічною свідомістю, весною, свіжістю та природою. Також, це колір, який асоціюється з армією.

Зелений колір є національним кольором Мексики і використовується як символ незалежності від Іспанії. Однак цей колір заборонений в Індонезії. Так само колір

асоціюється зі смертю в країнах, що кишать густими лісами. Однак на Близькому Сході зелений є традиційним кольором ісламу. Він символізує багатство, удачу і родючість.

В азійських культурах він символізує нове життя, родючість і молодість. Однак у Китаї він асоціюється зі зрадою, і чоловіки в Китаї не носять зелених капелюхів, тому що це означає, що їхні дружини стали перелюбниками. В Японії зелений колір є символом вічного життя, а в Північній Африці він символізує корупцію (Robinson, 2017).

У західних культурах червоний асоціюється з небезпекою, коханням, пристрасстю, енергією та хвилюванням, але це також колір, який використовується в росії для символізації революції, комунізму та неоімперських прагнень.

Червоний – важливий колір в азійських культурах. У багатьох азійських країнах червоний є кольором довгого життя, щастя, свят, процвітання, радості та вдачі. Тому азійських наречених часто можна побачити в червоних весільних сукнях. Під час особливих заходів і свят азіати дарують червоні конверти з грошима. Багато жителів Азії під час святкування Нового року одягаються в червоне (Shazly, 2022).

Духовність, чуттєвість, родючість, сила, багатство, вогонь, страх, краса, любов і чистота – ось поняття, пов'язані з червоним кольором в Індії. Якщо в індійській жінки руки розмальовані червоною хною, це ознака того, що вона вже заміжня. Також, показником того, що жінка заміжня, є синдур (червоний порошок) уздовж лінії волосся.

Проте в деяких африканських країнах червоний є символом смерті. У Нігерії червоний символізує життєву силу та агресивність, тоді як в Ірані він є символом мужності та удачі. Єгиптяни вірять, що червоний колір – це талісман (Robinson, 2017)

На Заході помаранчевий колір асоціюється з теплом, урожаєм і осінню. Індуси вірять, що колір шафрану (ніжно-помаранчевий) є священним і сприятливим. В інших східних культурах апельсин є символом міцного здоров'я, щастя, любові та смирення. Буддистські ченці воліють носити помаранчеві мантії, тому що це символізує багато позитивних якостей. Нідерландська королівська родина використовує помаранчевий як свій особистий колір.

В Єгипті колір трауру – помаранчевий. Значення протилежне тому, яке в китайській та японській культурах надають апельсину, де він означає міцне здоров'я, любов, щастя та мужність. Це символ вогню в Індії та символ хоробрості і сили в Україні (Robinson, 2017). Для нашої країни помаранчевий колір став символом єдності народу в 2004 році (Помаранчева революція), коли наш народ виступив проти фальшивих президентських виборів.

Благородство, духовність, віра, благочестя, багатство та королівська влада – це деякі з термінів, пов'язаних з фіолетовим кольором. У давні часи фіолетовий барвник був дуже рідкісним і його було важко придбати, оскільки його видобували з певного виду морських равликів. Виготовляти фіолетове полотно було дорого, і воно стало символом монархії.

У католиків це колір покаяння. Однак для тайців, британців, індійців, італійців і бразильців фіолетовий – це колір трауру. Бразильці навіть вважають невдалим одягати фіолетовий колір, якщо людина не йде на поминки чи похорон. В інших країнах цей колір символізує честь. Збройні сили США нагороджують пурпуровим серцем військовослужбовців, які отримали поранення або загинули під час несення служби (Robinson, 2017)

У західних культурах існує традиція, коли наречені одягаються в біле, тому що білий асоціюється з чистотою, спокоєм і елегантністю. Проте в Кореї, Китаї та інших країнах Азії це символ невдачі, трауру та смерті, тому цей колір носять лише під час похорону. Але в Перу цей колір є символом міцного здоров'я і ангелів.

У дослідженнях, які стосуються психології кольору в різних культурах, більшість асоціює чорний колір із офіційністю та витонченістю. Однак чорний також асоціюється з таємницею, невдачею (чорна кішка), хворобою, люттю, магією, трауром, злом і смертю. Чорний колір в Африці є символом мужності, зрілості та віку (The Intentional Kind. Symbolical Meanings of Colors in Different Cultures, 2020).

Ніжність, турбота, романтика, любов і жіночність – це слова, які в західних культурах асоціюються з рожевим кольором. Ці поняття символізують рожевий колір у кількох східних країнах. В Японії він більше асоціюється з чоловіками, хоча він не є винятковим і з боку одягу: як чоловіки, так і жінки можуть носити рожевий колір.

У Латинській Америці – це символ архітектури. У Південній Кореї рожевий символізує довіру. Багато тюремних камер пофарбовані в рожевий колір, оскільки вважається, що рожевий стимулює розум, має заспокійливу дію на людей і може зменшити насильницьку поведінку.

Отже, дослідження символіки кольору в різних культурах світу показує, що кольори мають значущі конотації та сприймаються по-різному в різних культурних контекстах. Кольори можуть викликати емоції, мати релігійні або культурні асоціації і використовуватися для комунікації та вираження певних ідей.

У багатьох культурах червоний колір сприймається як символ сили, енергії, а також любові та пристрасті. Жовтий колір часто асоціюється з сонцем, світлом і теплом. Синій колір – зі спокоем, глибиною та стабільністю. Зелений колір пов'язується з природою, зростанням та свіжістю.

З цього можемо зробити висновок, що кольорова символіка може варіюватися від культури до культури. Часто символіка кольору виникає з релігійних, історичних та культурних впливів. Розуміння цих символів може бути важливим для міжкультурного спілкування та порозуміння. Важливим є те, що за останні роки спілкування та культурний обмін між різними народами стали інтенсивнішими, що може призводити до появи нових конотацій та зміни інтерпретації символіки кольорів у різних культурах.

1.2. Колір в мовній картині світу та підходи до його вивчення

Колір в мовній картині світу відображається через використання кольорової лексики, метафор та фразеологізмів, до складу яких входять колоративи. Кожна мова має свою власну систему назв кольорів, яка може відрізнитися за обсягом, точністю та способом поділу кольорів.

У мовознавчій літературі існує проблема уніфікації мовознавчих термінів, тому використовуються такі позначення: кольороназва, назва кольору, кольоропозначення, колірний термін, ім'я кольору, кольоронайменування, колірний прикметник, колірний епітет. В цьому дослідженні використано термін колоративни.

Деякі мови мають більш розширену систему назв кольорів, де окрім базових кольорів, існують назви для проміжних відтінків. Наприклад, в багатьох мовах можна знайти відмінні назви для світлого і темного відтінків червоного або зеленого.

Метафоричне використання кольору в мовах також дуже поширене. Наприклад, у багатьох мовах є фразеологізми, в яких кольори використовуються для вираження різних емоцій, станів або властивостей. Наприклад, в англійській мові *бути зеленим від заздрощів* (*to be green with envy*) означає дуже заздрити комусь, тоді як українська мова має фразеологізм *жовтий від заздрощів*.

Тобто, колір в мовній картині світу відображається як через систему назв кольорів, так і через метафоричне та символічне використання кольору в мовленні. Вивчення колірної семантики та її використання в мовах допомагає нам краще розуміти взаємозв'язок між мовою, культурою та сприйняттям кольору.

Існує кілька підходів до вивчення кольору в мовознавстві, що дають змогу розкрити їх роль та специфіку у різних мовах і культурах. Окремі дослідники по-різному трактують та розкривають колірну лексику. Дослідження колоративних базуються на чотирьох основних підходах: антропологічному, психологічному, гендерному та когнітивному.

Представники антропологічного підходу, вивчають, в першу чергу, походження кольору, процес появи та розвитку кольоропозначень у різних мовах у синхронічному та діахронічному аспектах.

Одним із антропологічних напрямків досліджень була емпірична перевірка так званої гіпотези Сепіра-Уорфа, яка базується на припущеннях лінгвістичної релятивності (світ сприймається та уявляється по-різному в різних лінгвістичних спільнотах) й лінгвістичного визначення (мова впливає на сприйняття та мислення). У своїх дослідженнях Е. Сепір та Б. Уорф висунули гіпотезу лінгвістичної відносності, яка виникла в США (Worf, 1993). У такий спосіб, мова і спосіб мислення народу є тісно пов'язаними. Оскільки різні мови класифікують оточуючу реальність по-різному, носії цих мов також відрізняються у своєму ставленні до неї.

Гіпотезу розкритикували в 1970-х роках після публікації роботи Б. Берліна і П. Кея "Основні колірні терміни" в 1969 році щодо етимології кольорів, в якій вони

стверджували, що лексичні значення для базових кольорових термінів не довільні, а підпорядковані універсальним принципам. Дослідники визначили, що 95% кольорів утворюються від назв предметів, а лише 5% слів мають невизначену етимологію (Berlin, Kay, 1969).

Основні принципи цього підходу можна визначити за такими принципами:

- колір є семантичною універсалиєю;
- він характеризується незалежними характеристиками: відтінком, яскравістю і насиченістю;
- основними одиницями кольорової номенклатури є базові кольорові терміни;
- кількість універсальних базових кольорових термінів обмежена.

Також, під час їхнього дослідження було встановлено одинадцять базових кольорових термінів: чорний, білий, червоний, зелений, жовтий, синій, коричневий, фіолетовий, рожевий, помаранчевий, сірий. Семантична універсальність базових кольорових термінів для народів різних етнічних груп була перевірена на основі двадцяти мов, що показало наявність певних домінант та фокусів на базовому кольорі. У випадку, коли мова мала меншу кількість базових кольорових термінів, подібні за відтінком кольори були включені до базового кольорового терміна.

Їхні ідеї розвинула Е. Рош, яка впровадила поняття "природного прототипу". Але її дослідження прийнято розглядати в рамках психологічного підходу. Психологічний підхід аналізує колір і колірні відчуття як одну з реакцій ока і мозку на частотні коливання під впливом світла. Згідно з цим підходом, кожен базовий кольоровий термін (наприклад, "червоний" або "синій") має свій "природний прототип", який є найтипівішим або найхарактернішим представником цього кольору. Це означає, що коли особи сприймають або називають кольори, вони порівнюють їх з цим "природним прототипом" для визначення їх подібності до цього базового кольору. Наприклад, коли мова йде про кольори, близькі до "червоного", відбувається порівняння їх з "природним прототипом " " червоного" для встановлення ступеня червоного відтінку. Тобто, поняття "природного прототипу" допомагає пояснити розуміння та класифікацію кольорів на основі спільних

характеристик і порівняння з типовим “представником” кожного кольору (Rosch, 1976).

Л. Лисиченко розглядає різноманітність колірної картини світу залежно від психологічних типів особистості. Він вказує на те, що для екстравертів найважливішим є об'єкт, який зображується або викликає почуття та міркування. В їхньому колірному світі переважають яскраві кольори, і хроматичні назви мають особливе значення. З іншого боку, у поетів-інтровертів колірна мовна картина світу виникає з їхнього внутрішнього світу. Вона частіше характеризується ахроматичними відтінками. В мові інтровертів міститься багато слів, які виражають внутрішні переживання, абстрактні поняття та перенесення значень з фізичного світу до духовної сфери (Лисиченко, 1998).

У своїх дослідженнях Р. Лакофф зробила внесок у гендерний підхід до вивчення кольорових термінів у мовознавстві. Вона виявила різницю між чоловічими та жіночими кольоровими термінами, причому кількість жіночих термінів виявилась значно меншою. Р. Лакофф стверджує, що лінгвістична поведінка жінок менш точна порівняно з чоловічою, оскільки чоловічі кольорові терміни виявляються більш конкретними. За її переконанням, цей факт базується на соціальному статусі чоловіків і жінок (Lakoff, 1975).

Основне твердження Р. Лакофф полягає у тому, що соціальний статус чоловіків і жінок впливає на їхнє сприйняття кольорів та лінгвістичну поведінку. Вона стверджує, що ця різниця базується на стереотипах та соціокультурних нормах, які обмежують жіночу виразність у використанні кольорових термінів.

Варто зазначити, що деякі дослідники висловлюють критику щодо цього підходу. Вони вказують на неоднозначність і унікальність сприйняття кольорів у кожної людини, незалежно від статі, а також на те, що гендерні розбіжності можуть бути результатом інших факторів, таких як культурний контекст і особисті вподобання.

Когнітивний підхід в дослідженні кольорів в мовознавстві зосереджується на вивченні ментальних процесів, пов'язаних зі сприйняттям, розумінням та використанням кольору в мовленні.

Цей підхід базується на припущенні, що сприйняття та вираження кольору відображають універсальні когнітивні механізми, які можуть бути притаманні всім людям незалежно від їхньої культури. Дослідники, які застосовують когнітивний підхід, вивчають, як люди сприймають та класифікують кольори, які кольорові асоціації і метафори використовуються, і які когнітивні процеси лежать в основі цього сприйняття (Norman, Scott, 1952).

Одним з ключових аспектів когнітивного підходу є категоризація кольорів. Людський мозок має здатність групувати кольори в категорії на основі спільних ознак. Наприклад, багато мов мають базові назви кольорів, такі як “червоний”, “синій” і “зелений”.

Дослідження когнітивних процесів в цьому контексті включає аналіз того, як кольори категоризують в різних мовах і які чинники впливають на цю категоризацію (Norman, Scott, 1952).

А. Вежбицька у своїй роботі ”Позначення кольору та універсалії зорового сприйняття“ зауважує, що назви кольорів не є універсальними поняттями. За її думкою, “мова бачення виходить з людського досвіду, а основною точкою відліку є універсальний ритм “світлого” дня і “темної” ночі, а також основні, візуально помітні, аспекти природного середовища людини: небо, сонце, рослинність, вогонь, море, гола земля і земля, вкрита снігом”.

Вежбицька стверджує, що на певному етапі розвитку мови всі мови проходять стадію, коли для позначення кольору використовують назви природних об'єктів, хоча в результаті семантичних змін ця залежність може втрачати свій зв'язок (Wierzbicka, 1990).

У своїх дослідженнях А. Критенко аналізує структуру назв кольорів української мови і виділяє два типи слів. Перший тип – це слова першого порядку, такі як “синій”, “сірий”, “зелений” тощо, які є непохідними назвами і становлять основу всієї лексико-семантичної категорії кольорів. Другий тип – це лексеми другого порядку, наприклад, “білявий”, “червонястий” тощо, які семантично пов'язані з першими типами і об'єднуються навколо них.

Цей підхід дозволяє розглядати назви кольорів як систему, де існує основна група назв із певними характеристиками, навколо яких групуються похідні варіації (Критенко, 1967).

Засновуючись на цьому підході, можна визначити основу лексико-семантичної категорії кольорів, якою є непохідні назви. Ці слова відображають основні кольорові концепти та встановлюють базову семантичну структуру. Лексеми другого порядку, які семантично пов'язані з першими типами, розширюють та уточнюють цю семантичну структуру. Вони використовуються для опису похідних відтінків та нюансів кольорів. Цей підхід дозволяє розглядати назви кольорів як систему, де перші типи слів є базою, а другі типи є додатковими елементами, що розширюють систему.

Проте, варто зазначити, що в мові існує велика кількість похідних варіацій та відтінків кольорів, які можуть не обмежуватися лише двома типами слів. Індивідуальні та культурні особливості також можуть впливати на розподіл та використання кольорових термінів.

У підсумку, дослідження А. Критенко над структурою назв кольорів в українській мові вносить важливий внесок у розуміння семантики та лексикології. Його підхід дозволяє бачити систему кольорових термінів та встановлювати зв'язки між ними, але варто бути свідомими про можливі винятки та індивідуальні особливості у використанні кольорів у мові.

О. Дзівак проводить детальне дослідження лексико-семантичних структур назв кольорів в сучасній українській мові, виходячи з припущення, що кольори, що існують у природі, утворюють тривимірну систему. Це означає, що кожен колір може змінюватися в трьох напрямках: колірний тон, насиченість та яскравість. Для кожного окремого кольору потенційно існує цілий ряд назв, кожний з яких підкреслює окремий аспект спільного змістового поняття (Дзівак, 1975).

Наприклад, для колірною поняття “червоний” можуть бути використані такі назви, як “багряний”, “бордовий”, “рожевий” тощо.

Згідно з О. Дзівак (Дзівак, 1975), подібну групу слів, яка об'єднана на основі загального співвідношення значень і різною мірою передає один колір, він називає

синонімічним рядом або мікросистемою з визначеною внутрішньою структурою. Залежно від ступеня сполучуваності, автор виділяє три групи назв кольорів:

- 1) з максимально широким асоціативним полем (білий, жовтий, синій);
- 2) з середнім асоціативним полем (блакитний, рожевий, фіолетовий);
- 3) з мінімальним асоціативним полем (авторські неологізми).

Дослідження О. Дзівак є цікавим підходом до аналізу семантичних зв'язків між кольоровими термінами. Визначення трьох груп назв кольорів залежно від ступеня сполучуваності є розумним підходом для класифікації цих термінів.

Перша група, з максимально широким асоціативним полем, включає такі назви кольорів, як “білий”, “жовтий” та “синій”. Ці кольори мають широкий спектр асоціацій та застосовуються в різних контекстах, що відображає їх загальну вживаність та розповсюдженість.

Друга група, з середнім асоціативним полем, включає такі назви кольорів, як “блакитний”, “рожевий” та “фіолетовий”. Ці кольори мають менш широкий спектр асоціацій порівняно з першою групою, проте вони все ще мають значну кількість сполучень та застосувань.

Третя група, з мінімальним асоціативним полем, включає авторські неологізми, тобто новітні слова або вирази, які були створені самими авторами. Ці неологізми мають обмежене асоціативне поле і можуть бути використані в більш специфічних або унікальних контекстах.

Л. Ставицька у своєму дослідженні зосереджується на естетичній ролі висловлювань, у склад яких входять колоративи. Вона виділяє категорію як активний шар лексики, що інтенсивно використовується у поетичній мові. При цьому вона враховує художньо-поетичні традиції та стилі, зокрема символізм, неоромантизм та імпресіонізм (Ставицька, 1976).

Багатоаспектний підхід до вивчення назв кольорів обумовлений особливостями лексики цього типу: різноманітністю її складу та шляхів утворення, багатством значень, асоціативних зв'язків, надзвичайною мобільністю прикметників кольору, широтою сфери функціонування, здатністю позначати велике коло матеріальних та ідеальних ознак і явищ, стилістичними можливостями та авторськими новаціями.

Зазначені підходи до вивчення колоративів показують різне сприйняття людиною та суспільством таких слів.

Висновки до розділу 1

Протягом століть у свідомості будь-якої людської спільноти кольори співвідносяться з кольороназвами і набувають певних символічних значень, що відбиває особливості національного менталітету. Людина сприймає оточуючий світ в різних кольорах, які асоціюються в нього з різними образами та емоціями.

Символи кольорів глибоко вкорінені в мовну картину світу і відображають особливості соціального, політичного, культурного розвитку кожного народу, тобто мають етнокультурну спрямованість.

Етнокультурна символіка кольору виникає через створення лінгвокольорової картини світу, що включає специфічні назви кольорів, семантику кольорових символів та їх інтерпретацію у тому чи тому культурному контексті.

Опрацювання та аналіз наукової літератури з теми дослідження переконливо довели важливість сприйняття кольорів як носіїв особливих значень в філософії, культурі, релігії, мистецтві та мовознавстві.

У мовознавстві вивчення кольороназв відбувається в різних аспектах з урахуванням антропологічного, гендерного, психологічного та когнітивного підходів до цих одиниць лексичного фонду будь-якої мови. Етнокультурна специфіка кольору виявляється в його відтворенні у прикметниках кольору, кольорових метафорах та фразеологічних зворотах тощо.

Фразеологічні обороти з колоративним компонентом у складі становлять значну частину фразеологічного фонду будь-якої мови, зокрема польської і української. Вони кодують важливу інформацію про етнічну належність і вирізняються своєрідністю значень, що є результатом образного переосмислення оточуючого світу. Такі фразеологізми характеризуються значною частотністю вживання в усному і писемному мовленні.

Вивчення етнокультурної кольорової символіки, подібностей і розбіжностей у сприйнятті кольору в польській і українській мовах допомагає краще розуміти

глибинну семантику і смислові відтінки кольорів, особливості їх уживання у мовленні, а також значення в комунікативних процесах. Це сприятиме поглибленню культурного порозуміння і взаємодії між польською і українською мовними спільнотами, а також підкреслює унікальність та різноманіття кожної мови в контексті її специфічної лінгвокольорової картини світу.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ЗІСТАВНОМУ АСПЕКТІ

2.1. Місце фразеології у мовній системі та її обсяг

У XXI столітті фразеологія залишається важливим розділом мовознавства і продовжує викликати інтерес серед мовознавців для вивчення різноманітних аспектів. У фразеології, можливо, найчіткіше виявляється культурний та національний досвід, оскільки вона відображає «наївні» способи сприйняття та уявлення про світ будь-якого етносу.

Мова відображає певну філософію, спільне сприйняття дійсності, і тому все, що має значення для народу, відображається у фразеології і створює своєрідну систему поглядів, яка є колективним світосприйняттям всіх носіїв цієї мови (García de Ruckscholoss, 2010).

Фразеологізми дарують мові багатий виразовий спектр та розкривають її різноманітні аспекти. У цих лінгвістичних одиницях можна віднайти відбитки історії, образи побуту та особливості культури різних народів. Фразеологічні вирази віддзеркалюють національну ідентичність і часто відзначаються вираженою національною специфікою.

Ті, хто вивчають іноземні мови, часто стикаються із фразеологізмами як в усному, так і в писемному мовленні. Особливістю цих виразів є те, що їх важко перекласти дослівно, оскільки вони не несуть прямого значення.

Часто приходиться запам'ятовувати їх значення або шукати переклад у спеціальних ресурсах. Незважаючи на ці труднощі, фразеологізми приносять в мовлення яскраві емоційні штрихи.

Фразеологізми в мовленні виконують важливу функцію, оскільки вони є вже готовими, заученими виразами, які виникають навіть без спеціального формулювання під час спілкування. Вони мають однозначне значення та легко розуміються іншими людьми, які володіють мовою.

Фразеологізми входять до когнітивних структур лінгвістичних груп і використовуються для вираження думок і відображення реалій життя, культури та соціальних відносин. Отже, вони стають важливою складовою мови.

Фразеологізми збагачують як усну, так і писемну мову, надаючи їй особливий колорит і виразність. Вони можуть бути як прикрасою, так і джерелом розуміння соціокультурних аспектів мови, відображаючи вірування та надбання певної культури (Martin Salcedo, 2017).

Згідно з загальною думкою серед лінгвістів, фразеологія представляє собою важливий культурний аспект мови, відображаючи культурний досвід різних націй і уособлюючи їхнє сприйняття світу. Вона відображає як загальні принципи організації людської свідомості, так і особливості, які властиві різним національно-культурним групам.

В. Н. Телія і Т. З. Черданцева (Черданцева, 1996), розглядають фразеологію як важливий аспект мови, який відображає світогляд, культуру, звичаї, та історію народу.

Фразеологічні зворти слугують дзеркалом, що відображає національну свідомість та культурну спадщину (Телія, 1996).

У фразеології існують кілька термінів, які використовують для опису стійких мовних конструкцій: фразеологізм, фразеологічна одиниця (ФО), фразеологічний зворот, стійкий словесний комплекс (ССК) і фразема (Ужченко В.Д., Ужченко Д.В., 2007).

Ці терміни вважаються еквівалентними для позначення об'єктів аналізу в фразеології та використовуються для визначення їхнього стилістичного спектра.

З-посеред видатних дослідників фразеології слід зазначити І. І. Срезневського та І. А. Бодуена де Куртене (Мацько Л. І. та ін.), які зробили вагомий внесок у цю область.

І. І. Срезневський розглядав фразеологію у широкому розумінні: дослідник відносив до фразеологізмів як словосполучення (включаючи сполучення повнозначних слів зі службовими), так і речення. Він підкреслював необхідність

аналізу фразеологічних одиниць на рівні синтаксису, враховуючи вирази із структурою речення.

Ідеї І. І. Срезневського були розвинуті І. А. Бодуеном де Куртене, який виділив синтаксично нерозривні фразеологічні вирази як зі структурою словосполучення, так і зі структурою речення (Бодуэн де Куртенэ, 1963)

Відомий швейцарський мовознавець Шарль Баллі вважав, що люди думають за допомогою фраз, а не окремих слів, і розуміння слів виникає лише через аналіз їх сполучень у живому мовленні. Розуміння слів завжди залежить від контексту, і значення цілого не визначається значенням окремих слів та виразів.

Ш. Баллі вважається одним із засновників фразеології, проте він не вважав, що фразеологія має бути окремою лінгвістичною галуззю, і досліджував фразеологічні одиниці переважно з боку стилістики.

У роботі “Французька стилістика” Ш. Баллі розглядав концепцію фразеології, яка досі є актуальною, незважаючи на критику з боку деяких учених. Уже в 1909 році він відзначив важливі аспекти лексичної сполучуваності слів. Він виділив два крайні випадки: перший – коли словосполучення створюється із слів, а потім ці слова стають повністю незалежними та можуть входити в інші комбінації; і другий – коли слова в поєднанні постійно вживаються разом, втрачаючи свою незалежність і маючи сенс лише в цьому контексті (Балли, 2001).

У своїй концепції Ш. Баллі розрізняє дві групи словосполучень:

1. Вільні словосполучення, які не мають постійної структури і можуть розпадатися, або їхні компоненти можуть замінюватися без великих змін у значенні. Наприклад, “безглуздий випадок” і “смішний випадок” – це вільні словосполучення.

2. Фразеологічні одиниці, які є нерозривними виразами і мають постійну лексичну структуру. У цих фразеологізмах компоненти не взаємозамінні, і вони мають сталий лексичний склад. Важливою відмінністю фразеологізмів є те, що вони мають значення лише в контексті фразеологічного виразу як цілого.

У такий спосіб фразеологічні одиниці відрізняються від вільних словосполучень завдяки своїй сталій природі і значенню, яке знаходиться в самому фразеологічному виразі.

Питання фразеології як самостійної галузі лінгвістики було вперше піднято радянським лінгвістом Є. Д. Полівановим, який прогнозував, що фразеологія стане окремою і стійкою галуззю в майбутній лінгвістичній науці. Він висловлював думку, що існує потреба в такій дисципліні, яка би комбінувала аспекти синтаксису з урахуванням індивідуальних значень окремих фразеологізмів, подібно до того, як лексика займається індивідуальними значеннями окремих слів. Він назвав цю галузь фразеологією, іноді її називають також ідіоматикою.

Поряд із повністю національними фразеологізмами у фразеології різних мов є багато інтернаціональних виразів. У деяких фразеологізмах зберігаються архаїчні елементи – представники попередніх епох. ФО заповнюють лакуни у лексичній системі мови, що не може повністю забезпечити найменування пізнаних людиною (нових) сторін дійсності, і в багатьох випадках є єдиними позначеннями предметів, властивостей, процесів, станів, ситуацій і т.д (Глухов, 1989).

У сучасній лінгвістиці досі існують суперечки стосовно обсягу та меж фразеологічного складу мови. Вчені розділяються на дві основні концепції, які здебільшого розглядаються як взаємовиключні. Існують вузькі та широкі підходи до вивчення фразеології, які відрізняються залежно від об'єкта та предмета досліджень у цій науці.

Деякі вчені обмежують фразеологію вивченням лише конкретних стійких словосполучень, значення яких не можуть бути пояснені на основі значень окремих слів, з яких вони складаються, і ці стійкі словосполучення ототожнюються з номінативними одиницями (Денисенко, 2010).

У вузькому підході до фразеології об'єктом вивчення вважають стійкі комбінації слів і стійкі вирази, а предметом їх властивості та категоріальні ознаки. Деякі дослідники не вважають крилаті вирази частиною фразеології, оскільки вони не відповідають критеріям "ідіоматичності" і "еквівалентності слову". Це також

пояснюється тим, що крилаті вирази мають специфічне “клеймо” крилатості, яке відрізняє їх від інших стійких комбінацій.

У широкому підході до фразеології, предметом дослідження є не лише номінативні одиниці, але й всі види стійких виразів та комунікативних одиниць, таких як прислів'я, крилаті вирази, і т.д. У цьому випадку, предмет фразеології розширюється за рахунок семантично-перетворених стійких комбінацій, які співвідносяться не лише з окремим словом, але й з виразом (Денисенко, 2010).

Незважаючи на відмінності між цими двома концепціями, не слід ігнорувати жодну з них. З цієї причини можна об'єднати обидві точки зору в загальну теорію. Ця теорія базується на припущенні, що обидві концепції відображають основні закони, вбудовані в саму природу мови, а саме парадигматичні та синтагматичні механізми об'єднання мовних одиниць в мовну систему в цілому і в окремі підсистеми мови.

2.2. Визначення і ознаки фразеологізму як одиниці мови. Класифікація фразеологізмів в лінгвістиці

Проблема визначення терміну «фразеологізм» залишається нерозв'язаною, навіть не дивлячись на тривале використання його в лінгвістиці. Визначення та межі цього поняття залишаються предметом дискусій, і не існує чіткої та однозначної дефініції.

В українському мовознавстві існують різні визначення терміна “фразеологізм”. В “Словнику лінгвістичних термінів” авторства Д. Ганича та І. Олійника, надається наступне визначення: “фразеологізм, фразеологічна одиниця – це лексико-граматична одиниця, яка складається з двох чи більше нарізнооформлених компонентів і граматично організована за моделлю словосполучення чи речення. Водночас ця одиниця незмінна лексично та структурно, має сталі значення і постійно вживається в мові” (Ганич, Олійник, 1985).

За В. Мокієнко, “ФО – це відносно стійке, відтворюване, експресивне поєднання лексем, що володіє цілісним значенням” (Мокиєнко, 1989).

В. Маслова вважає, що “ФО відіграють специфічну роль у створенні мовної картини світу, тому що природа їх значення тісно пов'язана з фоновими знаннями

носія мови, з практичним досвідом особистості, з культурно-історичними традиціями народу, що говорить цією мовою” (Маслова, 2001).

За визначенням Л. Авксентьєва, фразеологізм – це ізольована одиниця мови, яка відрізняється фразеологічним значенням, граматичними характеристиками, структурою та можливістю відтворення (Авксентьєв Л., 1983).

Фразеологізми, в цілому, виражають ставлення до звичних речей та їх оцінку (Баран, 2017).

Фразеологізми є стійкими і неподільними, зазвичай мають виразну семантику і виконують номінативну функцію, їх загальне значення не залежить від значень окремих лексичних одиниць, що складають їх структуру (Терлецька, 2020).

Для виділення фразеологізмів серед інших мовних одиниць виокремлюють низку їх специфічних ознак: відтворюваність, цілісність значення, стійкість та непроникність. Наявність однієї із цих ознак достатньо, аби виокремлювати фразеологізм від словосполучення (Зорівчак, 1989).

У підручнику «Сучасна українська мова» (Бондар та ін., 2006) та ін. подані такі ознаки фразеологізмів:

1. Нарізнооформленість – ця ознака вказує на те, що фразеологізм складається зі слів, які поєднуються в певному порядку і виконують специфічну функцію в мовленні. Ця ознака відокремлює фразеологізми від звичайних словосполучень.

2. Семантична нерозкладність – фразеологізм не може бути розібраний на менші лексичні одиниці без втрати свого значення. Він є нерозривною лексичною одиницею, в якій кожне слово вносить свій внесок у загальне значення.

3. Метафоричність – значення багатьох фразеологізмів є переносними або метафоричними. Це означає, що фразеологізми використовуються для вираження певних ідей або концепцій у вигляді образів або порівнянь.

4. Відтворюваність – фразеологізми не створюються в процесі мовлення, а відтворюються згідно з вже існуючими шаблонами чи структурами. Ця ознака відрізняє фразеологізми від вільних словосполучень, які можуть бути створені на льоту.

5. Слабка формальна варіативність – фразеологізми зазвичай мають сталий порядок слів у своїй структурі, і вони мало піддаються змінам чи варіаціям. Це робить їх сталими структурно впізнаваними (Бондар та ін., 2006). Наведені вище ознаки вирізняють фразеологізм від словосполучення.

Б. О. Плотников виділив 10 ознак, які визначають ступінь фразеологічності словосполучень:

1. Ідіоматичність – ця ознака вказує на те, що фразеологізм має специфічне індивідуальне значення, відмінне від суми значень його компонентів.

2. Неможливість дослівного перекладу – фразеологізм неможливо точно відтворити дослівно на іншу мову, оскільки його значення виникає зі специфічної комбінації слів.

3. Наявність компонентів із втраченим лексичним значенням або застарілою граматичною формою – деякі компоненти фразеологізмів можуть втратити своє первинне значення або вживатися в застарілій формі.

4. Граматична категоріальність – фразеологізми можуть включати в себе специфічні граматичні форми, які характеризують їх як фразеологічні одиниці.

5. Невмотивоване значення – фразеологізми можуть мати значення, яке не пояснюється сумою значень їхніх компонентів.

6. Синтаксична немодельованість – фразеологізми не піддаються стандартним синтаксичним перетворенням чи моделям речень.

7. Відсутність варіативності – фразеологізми зазвичай не мають варіантів або альтернативних форм.

8. Незмінні граматичні форми – фразеологізми мають сталий лексичний склад і граматичну структуру.

9. Неможливість додавання інших слів – фразеологізми зазвичай не допускають додавання додаткових слів без порушення їхньої структури і значення.

10. Неможливість синтаксичних перетворень – фразеологізми не піддаються синтаксичним змінам, які звичайно застосовуються до інших конструкцій (Плотников, 1988).

Ці ознаки допомагають лінгвістам і мовознавцям розрізняти фразеологізми в тексті і визначити їх ступінь фразеологічності.

На жаль, на сьогодні не існує універсальної класифікації фразеологізмів, яка забезпечила б повний огляд всіх аспектів цього явища у мові. Різні мовознавці підходять до класифікації фразеологічних одиниць по-різному, враховуючи такі аспекти, як їх структура, склад, походження, експресивно-стилістичні особливості, семантична зближеність тощо.

Найпоширенішою в сучасному мовознавстві є класифікація фразеологічних одиниць, яка належить В. В. Виноградову (Виноградов, 1977). Учений встановив чіткі різниці між різними видами фразеологізмів та виокремив певні групи фразеологічних одиниць. На сьогодні багато вчених послуговуються цією класифікацією, доповнюючи її або посиляючись на неї.

Роботи В. В. Виноградова відзначають поворотний момент у вивченні фразеології. Класифікація фразеологічних зворотів, розроблена вченим, на сьогодні є найвідомішою класифікацією ФО у слов'янському мовознавстві.

В. В. Виноградов вказував на схожість між фразеологічними єдностями і фразеологічними зрощеннями, стверджуючи, що фразеологічні єдності можуть бути потенційними еквівалентами окремих слів, і в цьому аспекті вони наближаються до фразеологічних зрощень. Їхня єдина відмінність полягає у складності семантичної структури фразеологічних єдностей та можливості виведення загального значення зі семантичного зв'язку компонентів. Все ще незрозуміло, як саме відбувається це "потенційне виведення загального значення фразеологічної єдності зі семантичного зв'язку компонентів", особливо коли значення в цілому не розкладається на окремі лексичні значення компонентів.

В. В. Виноградов у процесі розробки своєї класифікації користувався працями відомого лінгвіста Ш. Баллі (Балли, 2001) (див. Табл. 1.2.).

Відзначимо, що Ш. Баллі відхилився від ідеї систематизації та класифікації різноманітних фразеологічних груп. Він запропонував розрізняти лише два основних типи стійких поєднань слів: фразеологічний ряд, або звичайна фразеологічна група, в якій сполучуваність слів є відносно вільною і допускає певні варіації, та

фразеологічна єдність, де індивідуальне значення компонентів слів повністю поглинається і втрачається.

Таблиця 1.2.

Класифікація фразеологізмів Ш. Баллі

Фразеологічний ряд (фразеологічна група)	Фразеологічна єдність
<i>Особливості</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • відносно вільна сполучуваність слів 	<ul style="list-style-type: none"> • незмінний, визначений склад
<ul style="list-style-type: none"> • можливість певних варіацій 	<ul style="list-style-type: none"> • незмінний порядок слів • неможливість заміни синонімом жодного компоненту
<ul style="list-style-type: none"> • індивідуальне значення компонентів зберігається 	<ul style="list-style-type: none"> • відсутнє індивідуальне значення слів-компонентів
<ul style="list-style-type: none"> • значення цілого можливо вивести зі значень складових компонентів 	<ul style="list-style-type: none"> • значення цілого не дорівнює сумі значень складових елементів
<ul style="list-style-type: none"> • сталі дієслівні сполучення перифразами простих дієслів, тому їх можна замінити ними 	<ul style="list-style-type: none"> • можливість заміни сполучення слів одним словом, еквівалентним за значенням
<ul style="list-style-type: none"> • наявність кліше 	<ul style="list-style-type: none"> • наявність лексичних, синтаксичних або семантичних архаїзмів

В. В. Виноградов у своїй класифікації фразеологізмів (Виноградов, 1977) (Табл. 1.2.) розглядає три основних види: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення. Фразеологічні сполучення відрізняються від фразеологічних зрощень і фразеологічних єдностей тим, що їхні компоненти не можуть розглядатися як “семантично неподільні” структури. Значення компонентів фразеологічних сполучень не може бути визначено окремо, і загальне значення не впливає безпосередньо зі значень окремих слів, що входять до складу цих одиниць.

Таблиця 1.2.

Класифікація фразеологізмів В. В. Виноградова

Фразеологічні зрощення (ідіоми)	Фразеологічні єдності	Фразеологічні сполучення
Особливості		
<ul style="list-style-type: none"> • немотивовані одиниці 	<ul style="list-style-type: none"> • мотивовані одиниці 	<ul style="list-style-type: none"> • частково мотивовані
<ul style="list-style-type: none"> • сума значень компонентів не є значенням цілого 	<ul style="list-style-type: none"> • єдине цілісне значення, що виникло зі злиття значень компонентів 	<ul style="list-style-type: none"> • фразеологічно зв'язане значення одного компонента проявляється лише в зв'язку з чітко визначеним колом понять та їх словесних позначень
<ul style="list-style-type: none"> • виступають як еквіваленти слів 	<ul style="list-style-type: none"> • допускають розсування компонентів і виступають як потенційні еквіваленти слів 	<ul style="list-style-type: none"> • не є еквівалентами слів (кожен компонент має окреме значення)

Німецький вчений В. Фляйшер запропонував цікаву класифікацію фразеологізмів, враховуючи як семантичні, синтаксичні, так і структурні та функціональні аспекти. Його поділ базується на номінативних фразеологізмах (лексичні одиниці, що активно використовуються в ЗМІ і можуть включати літературні штампи), комунікативних фразеологізмах (фіксовані вирази, коментарі, вигуки, загрози тощо, вживані в певних комунікативних ситуаціях) та фразеологічних

шаблонах (синтаксичні структури, де лексичний склад може змінюватися, але вони вказують на певну синтаксичну ідіоматичність (Fleischer, 1982).

Деякі вчені пропонують класифікацію фразеологізмів, враховуючи їхню граматичну структуру. Стійкі словосполучення, у порівнянні з реченнями, є синтаксично неподільними і завжди представлені в мовленні як один член. Проте вони зберігають синтаксичні відносини завдяки різнооформленості елементів. Відмінності від окремих слів полягають у тому, що в сталих словосполученнях кожен компонент має своє самостійне морфологічне оформлення.

В залежності від еквівалентності будь-якій частині мови фразеологізми поділяються на:

1. Субстантивні фразеологізми – фразеологізми, які виконують роль іменників в мовленні. Вони можуть використовуватися для надання назв об'єктам, явищам або поняттям.

2. Дієслівні фразеологізми – фразеологізми, які функціонують як дієслова. Вони виражають дії, події або процеси.

3. Ад'єктивні фразеологізми – фразеологізми, які виконують роль прикметників. Вони додають характеристики об'єктам чи поняттям.

4. Адвербіальні фразеологізми – фразеологізми, які функціонують як прислівники. Вони вказують на спосіб, час, частоту або інші обставини, пов'язані з дією чи подією.

5. Фразеологізми, які функціонують як прийменники або вигуки – фразеологізми, які можуть виконувати роль прийменників або виражати реакцію чи вирази емоцій у мовленні (Скрипник, 1973).

Ця класифікація допомагає в структуруванні фразеологізмів залежно від їхньої граматичної функції та допомагає вивчати їхнє використання в мовленні та мовній практиці.

Л. Г. Скрипник, зазначає, що фразеологічний склад української мови, як і лексичний, має кілька генетичних груп:

1) питомо українські ФО, до яких відносить старослов'янські (мати зуб на когось, дарованому коневі в зуби не дивляться), східнослов'янські (під гарячу руку), власне українські ФО;

2) запозичені ФО, які переносяться на український мовний ґрунт без перекладу;

3) фразеологічні кальки та напівкальки, що з'явилися внаслідок дослівного перекладу іномовних зворотів (Скрипник, 1973).

Отже, аналіз наукової літератури з теми дослідження показав, що в сучасній лінгвістиці існує багато підходів до визначення і класифікації фразеологічних одиниць.

2.3. Напрями сучасної фразеології і методологія вивчення фразеологізмів у зіставному аспекті

Методологія наукового дослідження визначається як “система методичних і методологічних прийомів і принципів, використовуваних для розвитку наукових знань” (Ганич, Олійник, 1985).

Метод визначається як “система прийомів, які використовуються для аналізу фразеологічних явищ, а також для вивчення закономірностей природи і суспільства” (Ганич, Олійник, 1985). Метод в лінгвістиці розглядають ще як спосіб та стратегію досягнення конкретних результатів у дослідженні, тобто як засіб для систематизації та осягнення практичних і теоретичних аспектів реальності.

Питання методології дослідження фразеології представляє собою складну проблему в сучасній лінгвістиці через різні підходи до тлумачення ФО та різноманітність підходів до їх вивчення.

Кожен окремий метод має свої переваги та недоліки, тому на практиці найчастіше використовують комплексний підхід для дослідження фразеології. Комплексний підхід передбачає сукупність методів, прийомів та операцій для аналізу фразеологічного матеріалу.

На теперішньому етапі розвитку мовознавства дослідження з вивчення фразеології є поліаспектними і мають широку проблематику, а саме:

- місце фразеології у царині лінгвістичних дисциплін і її обсяг;
- визначення диференційних ознак фразеологізмів, їх структурно-семантичні характеристики;
- функціонування ФО в усному і писемному мовленні, різних типах дискурсів, різних жанрах;
- джерела виникнення ФО, їх еволюція;
- місце ФО у художньому мовленні та мові окремих письменників та багато ін.

Але одним із найсучасніших напрямів фразеології є дослідження фразеологічного фонду певної мови з урахуванням національної і мовної картин світу того чи того етносу. У фразеології заковані національно-мовна своєрідність, національні культури, особливості історичного розвитку, географічне розташування, морально-етичні уявлення певного народу тощо, тому переклад фразеологізмів на іншу мову, як правило, викликає значні труднощі. Саме через це у сучасному мовознавстві особливе місце належить лінгвістичним дослідженням, що вивчають фразеологізми різних мов у зіставному аспекті.

На сьогодні зіставний підхід до вивчення фразеологічного фонду двох або більше мов є наймолодшим і найактуальнішим. При цьому об'єктом таких досліджень можуть бути як генетично споріднені мови, так і мови, які не є спорідненими.

У сучасному світі проблеми взаємодії мови, культури та суспільства стають все більш актуальними та залучають дослідників із різних країн. Контакти (економічні, політичні, освітні, мистецькі та ін.) між різними країнами, представниками різних культур є дедалі тіснішими, тому виникає необхідність не тільки знання іноземних мов, а й пізнання іншої культури і ментальності.

Зіставний аспект у вивченні фразеологізмів (компаративна фразеологія) є одним із найновіших напрямів у фразеології і поки що знаходиться на етапі становлення.

Компаративна (зіставна) фразеологія вивчає конкретні ФО різних мов з метою виявлення фразеологічних еквівалентів, фразеологічних аналогів, а також лакунарних ФО в різних мовах. Дослідники намагаються з'ясувати способи

перекладу фразеологізмів, які не мають еквівалентів та аналогів у досліджуваній мові (мовах), і в цій царині вивчення ФО ще багато невирішених питань.

Вважаємо, що зіставлення ФО різних мов необхідно здійснювати комплексно, вивчаючи семантику фразеологізмів, їх культурні, образні, емоційні, конотативні та інші складники. Під час зіставного аналізу ФО, що належать до фразеологічних фондів різних мов, можна виявити їх національно-культурну специфіку, відмінності їх вживання в усних і писемних текстах.

У цьому дослідженні, присвяченому вивченню польських і українських ФО з колоративним компонентом, був використаний цілий комплекс загальнонаукових і лінгвістичних методів і прийомів аналізу мовного матеріалу, з-посеред яких найбільш перспективними вважаємо:

- власне зіставний метод, за допомогою якого були з'ясовані відмінності у семантиці та вживанні фразеологізмів у польській і українській мовах, а також встановлені лакунарні фразеологічні звороти;
- загальнонауковий метод порівняння, який був використаний для з'ясування відмінностей в досліджуваних мовах;
- компонентний аналіз, застосований для вивчення усіх структурно-семантичних і національно-специфічних складників практично на всіх етапах дослідження.

До інших загальнонаукових методів і прийомів, використаних в роботі, належить спостереження, аналіз, синтез і аналогія. Спостереження, аналіз і синтез були використані на етапі відбору і формування корпусу польських та українських фразеологізмів із колоративним компонентом, їх подальшої класифікації.

Метод аналогії допоміг встановити відношення еквівалентності між польськими фразеологізмами та їх українськими відповідниками, допомагаючи у виявленні семантичних та структурних аналогій між мовами.

Для проведення аналізу фразеологізмів і надання їх повного та докладного опису використовувався метод фразеологічного опису. Його основна мета полягає в інвентаризації та структуруванні ФО. Практичне використання цього методу допомагає висвітлити соціокультурні аспекти в описі польських і українських фразеологізмів.

Метод лінгвокультурологічної інтерпретації дозволив з'ясувати особливості семантики і використання досліджуваних ФО в мовних картинах світу польської і української спільноти.

Крім того, в роботі був застосований кількісний метод для визначення чисельності фразеологізмів з певним кольором в обох мовах (Копыленко, Попова, 1978).

У підсумку слід зауважити, що у нашій роботі ми використовували комплекс методів і прийомів до вивчення польських та українських ФО з колоративним компонентом. Такий підхід допоміг визначити семантику досліджуваних фразеологізмів, виявити польсько-українські фразеологічні еквіваленти та аналоги, розглянути їх структурну організацію та походження, виявити роль колоративів у формуванні фразеологічного значення та встановити особливості їх функціонування у польській і українській мовах.

Висновки до 2 розділу

Фразеологія як самостійний розділ мовознавства з'явилася лише в середині ХХ століття. Теоретичним підґрунтям нової дисципліни були праці О.О. Потебні, І.І. Срезневського, швейцарського ученого Ш. Баллі та ін.

У наукових працях В. В. Виноградова були основні поняття фразеології, поставлене питання про її обсяг. Крім того, учений дав визначення фразеологізму, описав його диференційні ознаки та створив класифікацію цих одиниць, яка стала загальноприйнятною у дослідженні фразеології слов'янських мов.

У роботі ми спираємося на таке визначення фразеологічної одиниці: “фразеологізм, фразеологічна одиниця – це лексико-граматична одиниця, яка складається з двох чи більше нарізнооформлених компонентів і граматично організована за моделлю словосполучення чи речення. Водночас ця одиниця незмінна лексично та структурно, має стале значення і постійно вживається в мові” (Загнітко, 2020).

Диференційними ознаками ФО є: відтворюваність, цілісність значення, стійкість та непроникність. Наявність однієї із цих ознак достатньо, аби виокремлювати фразеологізм від словосполучення.

Сучасна фразеологія має різні напрями досліджень. Один із найважливіших напрямів – це вивчення фразеологізмів різних мов у зіставному аспекті. Цей підхід передбачає аналіз та порівняння фразеологічних одиниць різних мов або діалектів з метою визначення спільних рис і відмінностей у їх структурі, значенні та функціонуванні. Методологія таких досліджень є комплексною і включає аналіз структури фразеологізмів, порівняння схожих фразеологізмів, вивчення історичних та культурних аспектів та узагальнення отриманих результатів.

РОЗДІЛ 3

ЗАГАЛЬНЕ ТА СПЕЦИФІЧНЕ В СЕМАНТИЦІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОЛОРАТИВНИМ КОМПОНЕНТОМ У ПОЛЬСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

3.1. Лінгвокольорова картина польської і української фразеології

Мовна картина світу (МКС) “є багатовимірним явищем, у якому відбивається вся складність світу і його сприймання людиною та відтворення в мові” (Лисиченко, 2009, с. 60). Фразеологізми складають невід’ємну частину МКС народу, його уявлень про навколишній світ.

Принцип подібності при передачі відчуття кольорів спостерігається в багатьох мовах і вважається універсальним. Це означає, що деякі кольори мають подібні назви або базуються на спільних асоціаціях. Наприклад, багато мов мають назви для основних кольорів, таких як *червоний, чорний, жовтий, зелений* та ін., які можуть мати схожі назви.

У мовах, де рівень абстракції низький, передача відчуття кольору може здійснюватися шляхом відсилання до прототипу кольору. Тобто, говорячи про кольори, які не є основними, можуть використовуватися порівняння, що посиляються на природний прототип або асоціацію, щоб передати відчуття кольору людиною. Наприклад: *малиновий, бузковий, салатовий* та ін.

При формуванні колірних концептів фокусними або типовими представниками стають природні прототипи кольорів. Імена цих прототипів можуть використовуватися як назви кольорів безпосередньо або можуть бути присутніми в значенні імені, яке вказує на схожість або асоціацію з цим кольором (Kay, Paul, and Chad K. McDaniel, 1978).

Польща і Україна як країни-сусіди мають певною мірою подібні історичні, культурні та мовні чинники, що створюють чудові умови для вивчення взаємодії між мовою, культурою двох народів, зокрема, цікавим є сприйняття кольорів у фразеологічному фонді двох мов.

А. Вежицька у своїх працях, присвячених кольорам, зосереджується на визначенні назв основних кольорів, до яких належать: *червоний, жовтий, синій, зелений, білий і чорний*, а також назв “змішаних” кольорів, таких як: *оранжевий, рожевий, сірий і фіолетовий*. На її думку, прототипами семи основних кольорів є реальні, конкретні об'єкти або явища, які є типовими представниками цих кольорів. Наприклад, сонце може бути референтом для жовтого кольору.

Ці зв'язки можуть і не усвідомлюватися носієм мови під час розмови, де використовуються кольороназви. Однак на несвідомому рівні, в мовній і концептуальній сферах, ці зв'язки все ж таки активуються (Приходько, 2018).

Матеріалом для цього дослідження слугували 97 фразеологічних зворотів польської мови і 138 фразеологізмів української мови, які містять у своєму складі лексему із зазначенням кольору.

Аналіз фактичного матеріалу свідчить, що лінгвокольорова картина світу польської і української фразеології представлена ФО з такими кольорами (Табл. 3.1.).

Таблиця 3.1.

**Лінгвокольорова картина світу
польської і української фразеології**

Польські ФО	Українські ФО
<i>білий (17%)</i>	<i>білий (19%)</i>
<i>чорний (22%)</i>	<i>чорний (24%)</i>
<i>червоний (14%)</i>	<i>червоний (11%)</i>
<i>зелений (14%)</i>	<i>зелений (13%)</i>
<i>жовтий (6%)</i>	<i>жовтий (8%)</i>
<i>синій 8%)</i>	<i>синій (8%)</i>
<i>блакитний (5%)</i>	<i>блакитний (4%)</i>
<i>сірий (6%)</i>	<i>сірий (4%)</i>
<i>золотий (6%)</i>	<i>золотий (5%)</i>
<i>рожевий (2%)</i>	<i>рожевий (1%)</i>

	помаранчевий (3%)
--	-------------------

У польській та українській мовах **білий** колір сприймається і уявляється доволі схожим способом. У польській мові **biały**, як і в українській, охоплює поняття білизни та використовується для опису об'єктів, поверхонь або сутностей, які мають чисто білий колір. Це пряме відображення кольору, що позначає його яскравість і відсутність пігментації. Наприклад: *biały jak mleko, biały jak kreda, biały jak płotno*.

І в польській, і в українській культурах білий колір має символічне значення, що часто асоціюється із невинністю та чистотою. У певних культурних контекстах *білий* також може символізувати духовність, нові починання або свято. Ці культурні конотації сприяють сприйняттю та розумінню білого кольору в польській і українській мовах.

Основне контекстне представлення білого кольору схоже в обох мовах так само, як і використання ідіоматичних виразів, пов'язаних з ним. Так, в обох мовах **білий** є колірним образом, здатним найбільш виразно номінувати чистоту, яскравість, відсутність інших кольорів, він дуже часто використовується у таких порівняннях як: *biały jak śnieg, kreda, mleko, marmur, papier, płotno, ściana* (*білий як сніг, крейда, молоко, мармур, папір, полотно, стіна* тощо).

Проте, навіть в контексті подібних порівнянь, можна зустріти відмінності їх трактування в польській та українській мовах. Так, український фразеологізм *білий, як молоко* може означати блідий колір обличчя, в той час як польське *biały jak mleko* акцентує увагу на сивому кольорі волосся. Так само польський вираз *biały kruk* відрізняється від українського *біла ворона* тим, що охоплює лише рідкісні екземпляри книжок, маючи набагато вужче значення і більш позитивний відтінок.

На відміну від білого, **чорний** є кольором з явно негативною семантикою. Польська лексема **czarny** символізує відсутність світла і асоціюється з темрявою, ніччю та тінями. Його також часто асоціюють з таємницею, силою та владою, він також може символізувати траур, офіційність, елегантність і витонченість.

Символіка песимізму, зла, нещастя та покори помітна у наступних фразеологізмах: *czarna śmierć* / чорна хвороба, *czarna niewdzięczność* / чорна невдячність, *czarne godziny (dni)* / чорні дні.

В обох мовах чорний часто вживається для позначення чогось брудного: *czarny jak węgiel* / чорний, як вугілля, *czarny jak sadza* / чорний, як сажа, *czarny jak kruk* / чорний, як ворон, *czarny jak ziemia* / чорний, як земля (Zaręba, 1954).

Чорний як колір ночі і темряви також означає все, що є незаконним. Чорний колір функціонує в українській та польській мові як символ забороненої, протиправної діяльності, прихованих інтересів: *czarne/ciemne sprawy/sprawki* / чорне діло, *czarny rynek* / чорний ринок, *praca na czarno* / працювати по-чорному (означає працювати неофіційно).

Проте, слід зазначити, що в сучасному світі, чорний колір в поєднанні з червоним набув особливого значення в українській культурі. Червоний і чорний кольори сьогодні символізують боротьбу українського народу за свою свободу і незалежність. Чорний означає українську землю, нагадуючи про всі труднощі та страждання, через які довелося пройти народу України, щоб зберегти свою країну. Червоний колір символізує кров мужніх воїнів, пролиту на українській землі в боротьбі за волю (Symbol of hope: a look at the meaning of the Ukrainian flag).

У польській мові *czzerwony*, як і в українській, часто пов'язується із сильними, інтенсивними емоціями. Наприклад, фразеологізм *widzieć czerwone* означає бути надзвичайно розлюченим. Червоний також може уособлювати пристрасть, енергію та любов, владу та силу. Використовуючи червоний колір, поляки часто застосовують такі порівняння: *czzerwony jak mak / jak rak / jak wiśnia / jak pomidor / jak burak* (червоний як мак / рак / вишня / помідор / буряк).

З одного боку, червоний колір історично сприймався як колір життя завдяки його асоціаціям із кров'ю, з якої виокремлювалася життєва сила. Наприклад, у давні часи, червоний колір не був символом смерті або жалоби, але, згідно з повір'ями, мав забезпечувати потойбічне життя або існування після смерті.

З іншого боку, червоний колір також асоціюється з небезпекою, нещастям і смертю. Це пов'язано з тим, що червона кров є символом насильства, злочинів або

втрати життя. Коли кров проливається або на чийсь руці з'являється чужа кров, це може вказувати на вчинення злочину або вбивство.

В обох мовах ідіоматичні вислови, що містять червоний колір, можуть мати культурний чи історичний підтекст. Наприклад, ідіоми *Armia Czerwona* (*червона армія*) та *czzerwony terror* (*червоний терор*) стосуються радянської армії та підкреслюють асоціацію червоного кольору з комунізмом і Радянським Союзом. А от український фразеологізм *горіти червоним прапором* використовується метафорично для опису сильної рішучості чи революційного запалу та не має відповідників у польській мові.

Польські культурні та історичні згадки, пов'язані з червоним кольором, також можуть включати польський національний прапор, де червоний колір символізує мужність і відвагу (Lisowska, 2008).

У польській мові *zielony* уособлює яскраві кольори природи, листя та рослинності. Зелений асоціюється зі свіжістю, ростом, оновленням і життєвою силою. Він символізує гармонію, рівновагу і спокій. Крім того, зелений колір часто використовується для опису екологічних концепцій або ініціатив, оскільки він часто асоціюється з екологічною свідомістю та стійкістю.

В українській мові *зелений* колір, подібно до польської, представляє природний колір рослин, листя та природи. Зелений асоціюється з ростом, родючістю та оновленням. Він символізує гармонію між людьми та навколишнім середовищем і часто пов'язаний із поняттями екологічної рівноваги та стійкості.

Зелений також використовується для опису об'єктів, пейзажів або ситуацій, пов'язаних із природою чи навколишнім середовищем.

В обох лінгвістичних системах зелений колір часто відповідає чомусь дуже молодому, недосвідченому. Говорячи про молоді, студентські роки поляки скажуть *zielone lata*, а от фразеологізм *mieć zielono w głowie* (укр. *в голові зелені овочі*) означає бути недосвідченим, молодим та безвідповідальним. Ще один фразеологізм *nie mieć zielonego pojęcia* означає, що хтось чогось не розуміє або ж не знає (Zaręba, 1954).

Утім, зелений колір в польській культурі може мати й різкі негативні конотації, пов'язані з певними негативними емоціями, такими як зрада, хитрощі, заздрість, страх

чи злість. Наприклад: *zielenieć z zazdrości, być zielonym z zazdrości, zielona złość, zielona zazdrość*.

Ще одним прикладом негативного вживання цього кольору є ідіома *zielony kapelusz* – зелена шапка, який вживається для позначення невірності або зради в романтичних стосунках. Цей вислів походить з фольклору, де зелена шапка символізувала зраду одного з партнерів.

А ось ідіома *zielony stół* використовується для опису ситуації, коли сторони, що ведуть переговори або домовленості, не довіряють одна одній і використовують хитрощі та нечесні методи для досягнення своїх цілей. Це вираження походить із царини азартних ігор, де зелене покриття на столі асоціюється з нечесністю та обманом.

Прототипом синього та блакитного кольорів є колір неба і моря, які в давнину були для людини величезними, далекими просторами. Тому **синій** став символом відстані, нескінченності та безмежності, кольором, який викликає тугу та спонукає до мрій. Це відображають такі ідіоми, як *w niebieskich dalach* та *daleko za niebieskim horyzontem* або українське *за синім морем*.

Проте спочатку, до XIV століття, у польській мові **синій** означав лише “приналежність до неба”, а лише згодом це слово стало окремим терміном для позначення кольору, характерного для кольору самого неба.

Важливо відзначити, що у багатьох мовах немає окремих слів для розрізнення синього і блакитного. Польська ж мова, як і українська, не тільки розрізняє синій і блакитний, але має дві назви для першого, тобто розрізняє інтенсивно синій та блакитний колір, у польській – *niebieski* та *błękitny*. Хоча прикметник *niebieski* зазвичай вживається в діалектах, у церковних і релігійних фразеологізмах у його початковому значенні – “належить до неба, стосується неба”: *niebieski anioł, królestwo niebieskie*.

Вищенаведені визначення вказують, що блакитний колір нерозривно пов’язаний з небом, яке розуміється двояко: по-перше, у його буквальному значенні, як блакить, і, по-друге, у його метафоричному значенні неба – місця, де знаходиться Бог і святі живі (Вальчак-Міколайчакова, & Міколайчак, 2022).

Синій здебільшого асоціюється з відчуттям спокою, глибини та простору. Він символізує спокій, мудрість і гармонію. Однак, хоча синій колір зазвичай асоціюється зі спокоєм в обох мовах, емоційні конотації можуть відрізнятися. Наприклад, у польській мові синій також може позначати такі стани, як сум або меланхолію, відображаючи глибший емоційний вимір.

Також, в польській існують вирази з позначенням синього, що означають якраз не мудрість, а навпаки – когось безвідповідального, нерозумного, хто не любить працювати, ухиляючись від роботи – *niebieski ptak*. Фразеологізм *myśleć o niebieskich migdalach* може позначати як мрії про прекрасні, потойбічні або ж нереальні речі, так і вживатися в значенні байдикування.

В українській мові синій частіше асоціюється з мудрістю, самоаналізом і духовною глибиною, але й тут можна зустріти негативні конотації, зокрема у ідіомах: *бідний аж синій*, що підкреслює бідність людини та низькі статки; *як бубон синій*, який відображає посиніння людини через сильне почуття злості, гніву, або через нездужання (Словник української мови: в 11 томах. Том 9, 1978). Так само і з блакитним кольором, фразеологізм *до блакитного змія*, який часто вживається зі словом *допитися*, означає надміру, до нестями (Словник фразеологізмів з походженням, тлумаченням та прикладами вживання).

Крім того, у польській та українській мові часто вживають інтернаціональний фразеологізм *blekitna krew / блакитна кров*, що використовується метафорично для опису дворянства чи аристократичного походження. В українській мові для передачі подібного значення часто використовують білий колір, наприклад в ідіомі *біла кість*.

Для українського народу синій колір, поряд із жовтим, відіграє особливо важливе значення, адже ці кольори є кольорами головного атрибуту української державності, а саме – прапора. У цьому контексті **синій** асоціюється з небом, божою силою, а деякі інтерпретують його як воду. У той же час **жовтий** на українському стязі символізує пшеничні, золоті поля, віру або сонце (Символіка Українського прапора: Жовтий та блакитний кольори в міфології та психології).

У польській мові *żółty* представляє яскравий відтінок, який асоціюється з сонячним світлом, теплом і позитивом. Жовтий колір часто порівнюють з енергією,

щастям і радістю. Він символізує оптимізм, просвітництво та творчість. Крім того, жовтий можна використовувати для опису об'єктів або ситуацій, пов'язаних із легкістю чи яскравістю.

Жовтий несе культурний символізм як у польській, так і в українській мовній традиції. Наприклад, у польській культурі жовтий колір асоціюється зі святкуванням Великодня, його можна побачити в традиційних великодніх прикрасах, таких як фарбовані в жовтий колір яйця або квіти.

Жовтий також пов'язаний із персонажем польського фольклору *Mrówka Maja* (Мурашка Майя), яка носить жовтий одяг і символізує працьовитість та старанність. В українській культурі жовтий колір пов'язаний із сезоном збору врожаю, а золоті поля символізують процвітання та достаток.

Жовтий колір часто використовують у сталих виразах за асоціаціями:

żółty jak cytryna / жовтий як лимон;

żółty jak żółtko jaja kurzego / жовтий як жовток;

żółty jak kanarek / жовтий, як канарка;

żółty jak kaczeńce / жовтий, як каченя.

Жовтий колір в обох мовах зазвичай асоціюється з позитивними емоціями, такими як щастя та радість. Це може викликати почуття тепла, оптимізму та енергії. Крім того, жовтий може асоціюватися з інтелектуальною допитливістю, креативністю та просвітництвом (Вальчак-Міколайчакова, & Міколайчак, 2022).

Утім, в польській культурі сприйняття жовтого кольору в народних уявленнях має також і негативний відтінок і асоціюється зі заздрістю та злістю. Джерелом цієї символіки є уявлення стародавньої медицини, зокрема вчення Гіппократа, яке пов'язує жовтий колір із кольором жовчі – одного із соків в організмі людини. Він відносив домінування жовчі до типу холерика, який характеризується гіперактивністю, вибуховістю і дратівливістю. Таке уявлення відобразилося в сприйнятті жовтого кольору як символу негативних якостей.

Ця символіка проникла в народну культуру і мову та використовується для вираження певних емоційних станів або характерологічних рис. Жовтий колір може асоціюватися з роздратуванням, злістю, незадоволеністю або підозрою: *zżółknąć ze*

złości, zżółknąć z zazdrości, що дослівно означає *зжовкнути зі злості/заздрості* (Stupa, 2015).

В українській культурі жовтий часто асоціюється з обманом, ревнощами, зрадою чи почуттям провини. У цьому контексті широко поширений стереотип, що дарувати жовті квіти чи інші предмети жовтого кольору коханій людині не можна, бо це призведе до розлуки.

У польській і українській мовах поширився інтернаціональний спортивний фразеологізм *żółta kartka* (*жовта картка*), що використовується метафорично у футболі для позначення застереження чи попередження. В українській мові такий вираз, як *жовта зона*, може стосуватися регіону чи території з певними обмеженнями чи запобіжними заходами.

Загалом, у сприйнятті кольорів у лінгвістичних системах української та польської мов є як схожість, так і відмінність. Українська та польська належать до слов'янської групи мов, тобто є генетично спорідненими. Як наслідок, є певна подібність у їхніх словниковому складі, фразеологічному фонді, зокрема у вживанні слів із колірної семантикою.

При цьому, незважаючи на мовну схожість, українська та польська культури мають різні історичні та культурні основи. Культурний контекст, у якому розвивається мова, значно впливає на сприйняття та інтерпретацію кольору. Культурні практики, традиції та суспільні норми формують культурні конотації, пов'язані з кольорами.

У такий спосіб, відмінності у сприйнятті кольорів між українською та польською мовами можна пояснити унікальними культурними вимірами, закладеними в кожній мові.

Важливо також зазначити, що сприйняття кольору може відрізнитися і в межах мови через регіональні діалекти або лінгвістичні варіації. Різні регіони в межах України та Польщі можуть демонструвати різні значення слів з кольоровою семантикою під впливом місцевих звичаїв, діалектних відмінностей і регіональних культурних практик (Кононенко, & Співак, 2008).

Отже, хоча українська та польська мови мають спільні риси, властиві всім слов'янським мовам, відображення символіки кольорів в них сформоване різними культурними та історичними чинниками. Подібність у символізації кольорів можна пояснити територіальною близькістю Польщі та України, постійними мовними контактами, генетичною спорідненістю та іншими екстралінгвістичними і лінгвістичними чинниками, тоді як відмінності виникають через унікальні культурні аспекти, вбудовані в кожен мову та історичний контекст формування відповідних націй.

Дослідження цих подібностей і відмінностей дає цінну інформацію про заплутаний зв'язок між мовою, культурою та сприйняттям кольорів українською та польською мовними спільнотами.

3.2. Фразеологічні еквіваленти і фразеологічні аналоги з колоративним компонентом в польській і українській мовах

Порівняльне дослідження фразеологічних виразів у мовах, які мають генетичну спорідненість, таких як українська та польська, має на меті виявлення та аналіз їх спільних і відмінних особливостей, перш за все встановлення семантичної відповідності – визначення ступеня еквівалентності (повної або часткової), відтворення за допомогою фразеологічних аналогів або констатацію відсутності еквівалентності з подальшим максимально точним передаванням їхнього змісту та стилістичного відтінку засобами іншої мови.

Основною ознакою фразеологічної еквівалентності є семантична ідентичність порівнюваних фразеологічних одиниць.

Повними фразеологічними еквівалентами можна вважати фразеологізми в українській та польській мовах, що мають однакове значення, емоційно-експресивну та оцінну конотацію, а також структурно-граматичну будову та склад компонентів.

Фразеологічні еквіваленти з колоративним компонентом в польській і українській мовах представлені у Таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Фразеологічні еквіваленти

з колоративним компонентом в польській і українській мовах

Український фразеологізм	Польський фразеологізм	Значення
видавати чорне за біле	robić z czarnego białe	подавати неправильну інформацію, вважаючи її правильною.
чорна хвороба	czarna śmierć	смерть через епідемію або захворювання.
чорна невдячність	czarna niewdzięczność	зло замість вдячності за вчинене добро.
чорні дні	czarne godziny / dni	тяжкі, нещасні періоди у житті.
дивитися через темні окуляри	patrzeć przez czarne okulary	бачити справи у негативному світлі.
аж у роті чорно	mieć czarne podniebienie	хто-небудь дуже сердитий, лютий.

Український фразеологізм	Польський фразеологізм	Значення
чорна душа	czarny charakter	про людину підступну, безсердечну, вкрай невдячну або ж зрадливу.
чорної пам'яті	czarne wspomnienie	пам'ять про негативний досвід.
як чорна хмара	mieć czarną chmurę nad głową	мати негативний настрій або проблеми.
чорний ринок	czarny rynek	незаконний обіг товарів або послуг.
чорне діло	czarne/ciemne prawy/sprawki	справи або дії, які приховуються, є нелегальними.
чорне золото	czarne złoto	вказує на нафту або вугілля як важливі джерела доходу.
чорний як земля	czarny jak ziemia	дуже брудний або

Український фразеологізм	Польський фразеологізм	Значення
		забруднений.
біла гарячка	biała gorączka	гостре психічне захворювання, що настає після тривалого пияцтва і супроводжується галюцинаціями чи маренням.
серед білого дня	w biały dzień	вдень або в ясний час.
білий як крейда	biały jak kreda	дуже білий або блідий.
білу стіну молоком білити	malować na biało	про брехливу людину.
не бачити світу білого	nie widzieć dnia jasnego	бути дуже заклопотаним, не мати часу відпочити; тяжко страждати чи мучитися; перебувати в неволі.
від світу білого до темної ночі	od jasności do mroku	від ранку до вечора, увесь день

Український фразеологізм	Польський фразеологізм	Значення
до білого дня (світа)	do białego dnia	до ранку або сходу сонця.
до білого снігу	do ostatniej białej chmurki	дуже довго, тривалий час.
старий як білий світ	stary jak biały świat	дуже старий, споконвічний.
до білих віників	czekać jak na białego konia	дуже довго.
як грім серед білого дня	jak grom z jasnego nieba	несподівано, раптово, зненацька.
білим світом (нудити)	po białym świecie	перебувати в стані тривоги чи туги; жити в тяжких умовах, не відчуваючи сенсу життя; животіти.
на білий світ (не дивився б)	na biały świat	життя не миле, не хочеться жити від туги, горя і т.ін.
білий тиждень	biały tydzień	останній тиждень посту перед

Український фразеологізм	Польський фразеологізм	Значення
		Великоднем; про наведення ладу.
сірий кардинал	szara eminencja	особа, яка має вплив, але залишається поза владою.
сірий світ	szare życie	нудний, позбавлений яскравих барв світ (життя).
усі кішки сірі	w nocy wszystkie koty są szare	вказують на властивість того, що під впливом певних умов всі речі чи об'єкти стають схожими.
за синім морем	w niebieskich dalach	дуже далеко чи далеко за горизонтом.
за синє море	daleko za niebieskim horyzontem	дуже далеко або за горизонтом.
синій як буз	błękitny jak lazur	про людину, що посиніла від холоду чи погано виглядає; також може характеризувати глибину кольору.
бідний аж синій	biedny aż do sinizny	дуже бідний.
як бубон синій	jak modra kula	дуже синій.
зеленку продавати	sprzedawać kogoś na zielono	зрадити або обманути когось.

Український фразеологізм	Польський фразеологізм	Значення
в очах зеленіє (жовтіє)	mieć zielone (żółte, wariackie) papiery	про людину, що втрачає здатність нормально бачити; також про людину, які стає погано від фізичного болю чи втоми, злості
в голові зеленіє овочі	mieć zielono w głowie	бути наївним або легковажним
жаба зелена	żaba zielona	про дуже скупую людину.
в очах зеленіє	być zielonym z zazdrości	відчувати заздрість.
зелене золото	zielone złoto	ліс
зелені легені	zielone płuca	дерева, які виділяють кисень.
пускати червоного півня	puszczyć czerwonego kura	підпалити що-небудь з метою помсти.

Український фразеологізм	Польський фразеологізм	Значення
проходити червоною ниткою	czerwony pasek	зосередження уваги.
червоний як буряк	czerwony jak burak	дуже червоний; про людину, в якої через надмірне хвилювання чи збудження червоніє обличчя.
червоний як мак	czerwony jak piwonía	дуже червоний; про людину, в якої через надмірне хвилювання чи збудження червоніє обличчя.
червоний як рак	czerwony jak rak	про людину, в якої через надмірне хвилювання чи збудження червоніє обличчя; також вказує на інтенсивність кольору будь-чого.
розпекти до червоного жару	działa na kogoś jak czerwona płachta na byka	розлючити або розгнівити когось.

Український фразеологізм	Польський фразеологізм	Значення
червона книга	czerwona księga	список видів, які перебувають під загрозою вимирання.
червона шапочка	czerwony kapturek	людина, яка довіряє небезпечній особі.
червона армія	armia czerwona	частина радянської армії.
червоне козацтво	czerwoni kozacy	більшовицькі козаки.
червоний терор	czerwony terror	масова політична репресія та переслідування.
червоний куток	czerwony kąt	у СРСР приміщення на підприємстві чи в гуртожитку, відведене для культурно-освітньої роботи.
у жилах тече голуба (блакитна) кров	w żyłach płynie błękitna krew	про людину привілейованого стану (переважно у зневажливому контексті)

Український фразеологізм	Польський фразеологізм	Значення
блакитна кров	błękitną krew	вища або аристократична родина.
захотіти рожевого слоника	chcę różowego słonia	мати нереалістичні бажання.
рожеві мрії	mieć różowe myśli	мати оптимістичні бажання або надії.
жовтороте пташеня	żółtodziob	новачок або початківець.
жовта преса	żółta prasa	низькопробна преса, що в гонитві за сенсацією публікує недостовірну інформацію.
жовта лихоманка	żółta gorączka	інфекційне захворювання людини; може вживатися у значенні метушливо гарячкової діяльності у якій-небудь галузі.

Український фразеологізм	Польський фразеологізм	Значення
жовта пропасниця, лихоманка	żółta febra	інфекційне захворювання людини; може вживатися у значенні метушливо гарячкової діяльності у якій-небудь галузі, напр. жага грошей або багатства.
жовтий як лимон	żółty jak cytryna	дуже яскравий жовтий колір.
жовтий як жовток	żółty jak żółtko jaja kurzego	жовтий колір.
золота молодь	złota młodzież	раніше – паризька контрреволюційна молодь; зараз – багаті юнаки та дівчата, що безрозсудливо витрачають батьківські гроші.
золоті руки	złota rączka	талановита або здібна людина в роботі.
золотий вік	złote lata / złoty wiek	золота епоха чи період.

Український фразеологізм	Польський фразеологізм	Значення
золота середина	złoty środek	оптимальний баланс або рівновага.
обіцяти золоті гори	obiecować złote góry	давати великі обіцянки або обіцяти неможливе.
на вагу золота	na wagę złota	дуже цінний або важливий.

Фразеологічні аналоги вважають тими виразами, для яких характерне подібне або близьке значення, а також спільна суб'єктивна оцінка; функціонально-стилістичне забарвлення може збігатися або відрізнятися лише за емоційно-експресивним відтінком. Структурно-граматична організація таких виразів може бути приблизно подібною або абсолютно відрізнятися, а також компонентний склад може бути різним. З іншого боку, термін “аналог” не зафіксований в лінгвістичних словниках і нагадує за звучанням термін “аналогія”, який має інше значення, а саме “уподібнення, викликане впливом одних елементів мови на інші”.

Ми вважаємо за доцільне виділити, окрім повних та часткових еквівалентів, також справжні аналоги (близькі аналоги), які мають приблизно схожу структуру, але передають значення за допомогою різних образів, які зрозумілі як українцям, так і полякам, і наближені аналоги – фразеологічні обороти, які мають різну структуру та різну форму, але конотативне забарвлення є специфічним, проте їх значення повністю або частково збігаються.

В ході дослідження нами було проаналізовано 22 аналоги фразеологізмів з колоративним компонентом в польській і українській мовах:

“ходити з темними очима” / “nie mieć zielonego pojęcia”

Обидва фразеологізми вказують на відсутність обізнаності або знань, але використовують різні кольори для вираження цього значення. **“З темними очима”** вказує на відсутність найменшого розуміння чогось, тоді як **“nie mieć zielonego pojęcia”** вказує на відсутність уявлення чи знань.

“чорна злість” / “zielona złość”

Обидва фразеологізми виражають злість або гнів, але використовують різні кольори. **“Чорна злість”** підкреслює темряву та злість, тоді як **“zielona złość”** вказує на злість, подібно до того, як зелене обличчя виражає гнів у деяких виразах.

“як чорний віл у ярмі” / “pracować jak czarny”

Обидві ФО містять у собі значення важкої фізичної праці, проте використовують різні порівняльні звороти на підкреслення великого напруження чи зусиль.

“біла кість” / “biały kość”

Обидва фразеологізми описують людей знатного походження та привілейованого стану, часто вживаються у зневажливому контексті, проте використовують різні образи, що асоціюються з певним соціальним станом.

“ловити білі метелики” / “rzucać się jak biały duch”

Обидві ФО позначають втрату часу на заняття несерйозними справами, пустощами, часом виражають ознаку непосидючості, але містять різні граматичні конструкції та образи, що підкреслюють їхнє семантичне значення.

“нудити (занудити) білим світом” / “siedzieć na szaro”

Обидва фразеологізми описують нудьгу чи відсутність цікавих подій, але використовують різні кольори. **“Білий світ”** вказує на нудьгу в загальному сенсі, тоді як **“szaro”** вказує на нудьгу в конкретному, одноманітному середовищі.

“за горою білою” / “za czarnym lasem”

Обидва фразеологізми вказують на віддалене місце чи щось незрозуміле, але використовують різні кольори для позначення цього місця. Однак в українському фразеологізмі **“гора Біла”** символізує якусь далеку, недосяжну мету, а в польському – щось невідоме, таємниче.

“дожидать білих віників” / “czekać na srebrny talerz”

Обидва фразеологізми вказують на тривале очікування чогось дуже малоймовірного чи непередбачуваного, але використовують різні кольори. ***“дожидать білих віників”*** та ***“czekać na srebrny talerz”*** виражають різні об'єкти чи ідеї, які важко очікувати.

“синіх птахів ловити” - “szukać złotej rybki na dnie morza”

Обидва фразеологізми вказують на надзвичайно рідкісні або недосяжні цілі чи нагороди, але використовують різні кольори та об'єкти. ***“синіх птахів ловити”*** та ***“szukać złotej rybki na dnie morza”*** є різними ілюстраціями такого рідкісного явища.

“зелений півень” / “żółtodziob”

Обидва фразеологізми вказують на недосвідчену людину чи новачка в певній галузі, але використовують різні кольори та об'єкти. ***“Зелений півень”*** вказує на недосвідченого члена групи, тоді як ***“żółtodziob”*** вказує на новачка.

“думать про зеленіх горобців” / “myśleć o niebieskich migdałach”

Обидва фразеологізми вказують на мрійливість чи недосяжність, неможливість виконання певних бажань, можуть також мати значення байдикування, але використовують різні кольори та об'єкти.

“сатана з зеленими очима” / “czarny charakter”

Обидва фразеологізми вказують на злий характер чи злочинця, але використовують різні кольори та образи.

“з зеленою мухою в носі” / “być czerwona kartka”

Обидва фразеологізми вказують на смішний чи недолугий вигляд, а також на неврівноваженість людини, але використовують різні кольори та образи.

“як пекло позеленіє” / “jak czarny koń na torze wyścigowym”

Обидва фразеологізми вказують на здивування або непередбачувану подію, але використовують різні кольори та образи. ***“Як пекло позеленіє”*** вказує на те, що подія дуже шокуюча, тоді як ***“jak czarny koń na torze wyścigowym”*** вказує на несподівану перемогу.

“аж червоні вогні в очах мигтять (блискотять)” / “rozpalić kogoś do białości”

Обидва фразеологізми вказують на інтенсивний гнів чи розлючення, але використовують різні кольори та образи. *“Аж червоні вогні в очах мигтять (блискотять)”* вказують на вогонь гніву в очах, тоді як *“rozpalić kogoś do białości”* вказує на сильний гнів.

“наливатися червоним жаром (кров’ю)” / “spurpurowieć ze złości/wstydu”

Обидва фразеологізми вказують на зміну колірної палітри обличчя через емоційний стан, але використовують різні кольори та образи.

“до блакитного змія” / “widzieć białe myszki”

Обидва фразеологізми вказують на неможливість побачити чи розпізнати щось, але використовують різні кольори та образи. *“До блакитного змія”* вказує на щось надзвичайно важкозрозуміле, тоді як *“widzieć białe myszki”* вказує на фантастичні враження чи образи.

“на тарілочці з блакитною облямівкою” / “na złotej tacy”

Обидва фразеологізми описують розкоші або поживу, але використовують різні кольори та образи.

“заздрість з жовтими очима” / “zielona zazdrość”

Обидва фразеологізми вказують на почуття заздрості, але використовують різні кольори. *“заздрість з жовтими очима”* вказує на жовтий колір, який може асоціюватися з хворобливою заздрістю, тоді як *“zielona zazdrość”* вказує на зелену заздрість.

“рудий як собака” – “rudy jak lis”

Обидва фразеологізми вказують на червоний колір волосся або шкіри, але використовують різні порівняння. *“Рудий як собака”* вказує на червоний колір, асоційований із собаками, тоді як *“rudy jak lis”* вказує на червоний колір, який асоціюється із лисицями.

3.4. Лакунарні фразеологічні одиниці в польській і українській мовах

Лінгвісти виокремлюють різні типи лакунарності: екзоетнічну, ендоетнічну, етнографічну, комунікативну та ін. У нашому випадку досліджуємо екзоетнічні лакуни, які А. Загнітко визначає у такий спосіб: «**Лакуна** (лат. *lacuna* – заглиблення,

заглибина) **екзоетнічна** (грецьк. *exitikos* – чужий, іноземний) (міжмовна) – відсутність лексичної одиниці (слова) в одній із мов при наявності відповідної одиниці для позначення тієї самої реалії в іншій мові (Загнітко, 2020, с. 366).

У фразеології екзоетнічна лакунарність означає відсутність у певній мові фразеологізму-кореляту, що має еквівалентну або схожу семантику з ФО в іншій мові.

Лакунарні фразеологічні одиниці – це фразеологізми, які відсутні в одній із двох мов, але присутні в іншій. У даному випадку мова йде про польську та українську мови.

Аналіз мовного матеріалу дозволив виокремити і описати лакунарні фразеологічні одиниці у польській і українській мовах.

Лакунарні ФО (щодо українських фразеологізмів) в польській мові:

“*Jako liliowe kraszy*”: ФО вказує на щось дуже м'яке, приємне, світле; може бути порівнянням чиєїсь вроди, краси з красою квітів.

“*Blady jak chusta*”: вказує на надмірну блідість обличчя чи шкіри.

“*Czerwono pod czarną sierścią*”: ФО використовується для опису підступного чи схованого гніву.

“*Jako białość słączona z rumianością*”: фразеологізм вказує на свіжість і здоров'я обличчя.

“*Biała głowa*”: описує людину з сивим волоссям, вказує на старість.

Лакунарні ФО (щодо польської фразеології) в українській мові:

“*Напитися молока з-під чорної кобили (корови)*”: може вказувати на майбутні негативні події, біду.

“*Тримати в чорному тілі*”: цей фразеологізм може означати суворе ставлення до кого-небудь.

“*Чорно перед очима*”: вказує на стан запаморочення чи страждання в людини.

“*В (у) роті чорним бархатом вислано*”: описує людину, яка говорити зі злістю чи вживає негативно забарвлену лексику.

“*У носі чорно*”: цей фразеологізм може вказувати на щось неприємне.

“Захотіти хліба чорного з маслом машинним”: може вказувати на бажання чогось недоступного.

“Білими нитками шитий”: описує щось невміло, погано замасковане, виконане.

“Дивитися самим білим”: ФО може вказувати на самозакоханість або вищезазначену гордість.

“Казка про білого бичка”, “Казка про сірого бичка”: описує щось вигадане або нереальне.

“Білої кобили сон”: вказує на спокій або задоволення.

“На білий світ не дивився б”: ФО описує відсутність жаги до життя через якусь трагічну подію.

“Білі ручки ламати”: може вказувати на намагання виразити переживання, страждання чи хвилювання жестами або виглядом.

“Як білі мухи полетять”, “До білих мух”: тоді, як піде сніг.

“До білих пряників”: вказує на нереальність виконання чогось.

“У білий світ, як у копійчку”: не туди, куди слід, навмання.

“Білий світ крутиться (макітриться)”: свідчить про стан запаморочення від сп’яніння, хвороби, хвилювання тощо.

“Красива, як коняка сива”: ФО порівнює красу жінки з красою сивого коня.

“З сивини віків (століть)”: вказує на тривалий час, давнину.

“Сіре слово”: вказує на щось невиразне або неяскраве.

“Руки посиніли”: описує холод або страх.

“Синькою торгувати”: ФО означає мерзнути чи відчувати холод.

“Ложка синьої крові”: цей фразеологізм може вказувати на відношення людини до високої ланки суспільства.

“Хвіст зелений”: про дуже молодого хлопця.

“Сатана – зелені очі”: вказує на злість, дияволічність або негативність, асоціюючи її з зеленими очима, що часто пов’язують з заздрістю або амбіціями.

“До нових (зелених) віників”: вказує на тривалість часу.

“Зелена нудьга”: вказує на депресивний стан, тугу за чимось, нудьгу.

“*Червона субота*”: раніше мало значення суботника на честь дня народження російського політика.

“*Червоний партизан*”: народний месник часів громадянської та другої світової війни.

“*Червоніти як калина*”: описує почуття засоромлення.

“*Червона юшка*”: має значення крові.

“*Блакитна троянда*”: описує щось рідкісне або цінне.

“*Голуба квітка надії*”: вказує на якусь рідкісну можливість.

“*Рожеве дитинство*”: може свідчити про щасливий час дитинства.

“*Схопити жовтиків*”: дуже замерзнути.

“*Жовта нудьга*”: вказує на втомленість або нудьгу, депресивний стан.

“*Жовте життя*”: описує нудне, одноманітне життя.

“*Жовтий диявол*”: вказує на золото, як потенційно згубну матеріальну річ.

“*Золоті верби ростуть*”: описує людину, яка зіпсує будь-яку справу, за яку візьметься.

“*Оранжеві сни*”: вказує на сподівання або амбіції.

Тут варто зазначити, що після подій Помаранчевої революції у 2004-2005 роках, прикметник *оранжевий* на позначення жовтогарячого кольору вийшов з активного вжитку, а витіснив його прикметник *помаранчевий*, тобто такий, що має колір шкірки помаранчі. Крім того, новий прикметник набув додаткового значення – революційний, новаторський. Саме тому така ФО, як “*помаранчева концепція*” вказує на якусь новаторську, революційну ідею.

“*Коричневе золото*”: фразеологізм вказує на деревину, таку як дуб, що асоціюється з лісовим багатством.

“*Голий як руда миша*”: про дуже бідну людину.

“*Щоб побила руда глина*”: уживається для вираження незадоволення чи обурення кимось/чимось, зневаги до когось; недоброго побажання комусь.

“*Оказія бурої баби*”, “*Сон рябої кобили*”: може вказувати на неправдивість, вигадану історію чи брехливість людини.

Отже, можна дійти висновку, що лакунарні фразеологізми – це мовні одиниці, за допомогою яких у мові закріплена національна специфіка світосприйняття того чи того народу. У таких фразеологічних зворотах актуалізовані певні поняття та життєві реалії, ситуації та оцінки дійсності, уявлення про добро і зло одного етносу. Ці уявлення можуть бути також зрозумілими представникам іншого народу, особливо генетично спорідненому, але в його мові вони не закріпилися у фразеологічному фонді мови через певні історичні, географічні та культурні особливості.

Висновки до 3 розділу

При формуванні колірних концептів фокусними або типовими представниками стають природні прототипи кольорів. Імена цих прототипів можуть використовуватися як назви кольорів безпосередньо або можуть бути присутніми в значенні імені, яке вказує на схожість або асоціацію з цим кольором.

У польській і українській мовах існує багато спільного у лінгвокольоровій картині світу, але можна спостерігати і деякі відмінності. Кожна мова має свої власні особливості сприйняття та метафоризації кольору, національно-специфічну символіку та асоціації, пов'язані з різними аспектами культури та історії кожної нації.

Польща та Україна як країни-сусіди мають певною мірою подібні історичні, культурні та мовні чинники, що створюють чудові умови для вивчення взаємодії між мовами і культурами наших народів, зокрема і схожість і відмінність у сприйнятті кольору у складі фразеологізму.

Матеріалом для дослідження слугували 97 фразеологічних зворотів польської мови і 138 фразеологізмів української мови, які містять у своєму складі лексему на позначення кольору.

У фразеологічному фонді польської та української мов особливе місце посідають ФО з колоративним компонентом. У мові значення кольору найчастіше передається за допомогою прикметника, тому більшість фразеологізмів з нашої вибірки мають у своєму складі прикметник-кольороназву, який, як правило, набуває символічного значення.

Аналіз фактичного матеріалу свідчить, що лінгвокольорова картина світу поляків і українців зосереджена у фразеологізмах з колоративним компонентом, серед яких найчастотніше представлені **чорний, білий, червоний** та **зелений** кольори.

У цьому розділі були з'ясовані фразеологічні еквіваленти та аналоги польської та української мов, а також виявлені лакуни у фразеологічних одиницях обох мов.

Під час дослідження доведено, що більшість польських ФО з колоративним компонентом мають відповідні фразеологічні еквіваленти в українській мові (*złota rączka* /золоті руки; *robić z czarnego białe* / видавати чорне за біле тощо). Цей факт свідчить про те, що сприйняття кольору та його метафоризація у близькоспоріднених (слов'янських) мовах, якими є польська і українська, є мовною універсалією.

Другою групою ФО з колоративним компонентом є польсько-українські фразеологічні аналоги (*“аж червоні вогні в очах мигтять (блискотять)”* / *“rozpalić kogoś do białości”*; *“ходити з темними очима”* / *“nie mieć zielonego pojęcia”* тощо).

Під час дослідження були також виокремлені польські та українські лакунарні ФО із позначенням кольору (*“Золоті верби ростуть”*, *“Jako białość słaczona z rumianością”*).

Лакунарність у фразеологічному фонді двох мов свідчить про особливості суспільно-історичного та культурного розвитку поляків і українців.

ВИСНОВКИ

Проведення кваліфікаційного магістерського дослідження передбачало послідовне виконання завдань, що дозволило зреалізувати його мету та отримати наведені нижче результати.

Опрацювання та аналіз наукової літератури з теми дослідження переконливо довели важливість сприйняття кольорів як носіїв особливих значень у філософії, культурі, релігії, мистецтві та мовознавстві.

У мовознавстві вивчення кольороназв відбувається в різних аспектах з урахуванням антропологічного, гендерного, психологічного та когнітивного підходів до цих одиниць лексичного фонду будь-якої мови. Етнокультурна специфіка кольору виявляється у його відтворенні у прикметниках кольору, кольорових метафорах та фразеологічних зворотах тощо.

Під час проведення магістерського дослідження було визначено місце фразеології у мовній системі обох мов, включаючи її обсяг та класифікацію фразеологічних одиниць.

Фразеологізми у мовленні виконують важливу функцію, оскільки вони є вже готовими, усталеними одиницями, що мають переносне значення і прикрашають мовлення під час спілкування. Диференційними ознаками ФО, які відрізняють їх від звичайного словосполучення, є: відтворюваність, цілісність значення, стійкість та непроникність.

У роботі прийняте таке визначення фразеологічної одиниці: “Фразеологізм, фразеологічна одиниця – це лексико-граматична одиниця, яка складається з двох чи більше нарізнооформлених компонентів і граматично організована за моделлю словосполучення чи речення. Водночас ця одиниця незмінна лексично та структурно, має стале значення і постійно вживається в мові” (Загнітко А., 2020).

Нами було здійснено дослідження напрямків та методології вивчення фразеологізмів з колоративним компонентом у зіставному аспекті.

На сьогодні зіставний підхід до вивчення фразеологічного фонду двох або більше мов є наймолодшим і найактуальнішим. При цьому об'єктом таких

досліджень можуть бути як генетично споріднені мови, так і мови, які не є спорідненими.

У цьому дослідженні, присвяченому вивченню польських і українських ФО з колоративним компонентом, був використаний цілий комплекс загальнонаукових і лінгвістичних методів і прийомів аналізу мовного матеріалу, з-посеред яких найбільш перспективними вважаємо: власне зіставний метод, метод компонентного аналізу, загальнонаукові прийоми порівняння, спостереження, аналізу, синтезу і аналогії.

Аналіз зібраного фактичного матеріалу (усього – 235 ФО) дозволив вивчити та проаналізувати етнокультурну символіку кольору в філософії, культурі та мовній картині світу Польщі та України.

Під час дослідження фразеологізмів з колоративним компонентом було з'ясовано, що ці одиниці посідають особливе місце у фразеологічному фонді будь-якої мови. Вони виступають носіями, з одного боку, універсального сприйняття кольору, властивого різним мовним спільнотам, а з іншого – характеризують особливості національного характеру, уявлень про добро і зло представників різних етносів.

Під час дослідження були виокремлені три групи ФО з колоративним компонентом:

- польсько-українські фразеологічні еквіваленти (*biedny aż do sinizny* / бідний аж синій; *złota rączka* / золоті руки; *robić z czarnego białe* / видавати чорне за біле; *puszcic czerwonego kura* / пускати червоного півня);
- польсько-українські фразеологічні аналоги (“аж червоні вогні в очах мигтять (блискотять)” / “*rozpalić kogoś do białości*”; “думать про зелених горобців” / “*myśleć o niebieskich migdałach*”; “ходити з темними очима” / “*nie mieć zielonego pojęcia*”);
- лакунарні ФО польської (“*A światła jako liliowe krasy*”, “*Jako białość słączona z rutianością*”) і української (“На білий світ не дивився б”, “Золоті верби ростуть”) мов.

Отже, за результатами проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

- фразеологізми з колоративним компонентом є важливим засобом мовної виразності, який використовується для характеристики зовнішності людини, її характеру та поведінки, створення образів природи та навколишнього світу, передачі емоцій та настроїв;

- етнокультурна символіка кольору виявляється в семантиці та особливостях вживання фразеологізмів з колоративним компонентом у польській та українській мовах;

- більшість польських ФО з колоративним компонентом мають відповідні фразеологічні еквіваленти в українській мові;

- фразеологічні аналоги польської та української мов з колоративним компонентом мають ряд спільних характеристик, але також мають і деякі відмінності;

- лакуни у фразеологічних одиницях польської та української мов з колоративним компонентом є відображенням суспільно-історичних, культурних та мовних відмінностей двох народів.

Перспективою дослідження є вивчення способів перекладу фразеологізмів з колоративним компонентом в польській і українській мовах, а також упорядкування і складання двомовного словничка цих фразеологічних одиниць.

PE3IOME

Język jest nie tylko narzędziem komunikacji, ale także oknem do kultur i sposobów postrzegania świata. Badanie frazeologii jako istotnego aspektu językoznawstwa pozwala nie tylko odkryć bogactwo języka, ale także przeprowadzić głęboką analizę kulturową. Jednym z najciekawszych obszarów frazeologii jest badanie frazeologizmów z komponentem kolorystycznym, czyli ustalonych konstrukcji zawierających słowa związane z kolorami lub obrazami kolorowymi.

Aktualność tematu badania. Badanie jednostek frazeologicznych z komponentem kolorystycznym jest aktualne, ponieważ otwiera głębokie aspekty kulturowego, językowego i językoznawczego dziedzictwa Polski i Ukrainy. Zestawienie tych frazeologizmów oferuje wiele ważnych korzyści i możliwości dla badania obu języków oraz ich kontekstów kulturowych. Jednostki frazeologiczne są konstrukcjami językowymi, które odzwierciedlają specyfikę mówienia każdej kultury.

Cel badania polega na analizie semantyki polskich i ukraińskich frazeologizmów z komponentem kolorystycznym oraz identyfikacji uniwersalnych cech i specyfiki kulturowo-językowej tych jednostek w językowych obrazach świata ukraińskiego i polskiego etnosu.

Wymieniony cel wiąże się z koniecznością rozwiązania następujących zadań:

1. Badanie i analiza etnokulturowej symboliki koloru w filozofii, kulturze i językowych obrazach świata Polski i Ukrainy.
2. Określenie miejsca frazeologii w systemie językowym obu języków, włączając jej zakres i klasyfikację jednostek frazeologicznych.
3. Analiza cech frazeologizmu jako osobnej jednostki językowej oraz określenie jego roli w komunikacji językowej.
4. Badanie kierunków i metodologii badania frazeologizmów w aspekcie zestawienia, z naciskiem na komponent kolorystyczny.
5. Określenie frazeologizmów o tym samym znaczeniu w języku polskim i ukraińskim, a także identyfikacja luk w jednostkach frazeologicznych w obu językach.

Przedmiotem badania są frazeologiczne wyrażenia w języku polskim i ukraińskim, które zawierają komponent kolorystyczny w swojej strukturze.

Przedmiotem analizy jest etnokulturowa symbolika koloru i semantyka frazeologizmów zawierających słowo oznaczające kolor w języku polskim i ukraińskim.

W pierwszym rozdziale omówiona jest symbolika koloru w filozofii i kulturze oraz zbadane podejścia do badania kolorów w językowych obrazach świata różnych etnosów.

W drugim rozdziale opisane są teoretyczne i metodologiczne aspekty badania frazeologii z uwzględnieniem aspektu zestawienia, określone jest miejsce frazeologii w systemie językowym i jej zakres, a także wyróżnione cechy frazeologizmu jako specyficznej jednostki językowej.

W trzecim rozdziale przeprowadzono konkretne analizy frazeologicznych jednostek, zawierających komponent kolorystyczny, w językach polskim i ukraińskim. Zidentyfikowano, jak te frazeologizmy odzwierciedlają językowe obrazy świata w każdym z tych języków, określono ich semantyczne cechy i możliwą klasyfikację według cezarycznych znaków. Przeanalizowano frazeologiczne odpowiedniki i frazeologiczne analogi z komponentem kolorystycznym, a także zbadano obecność luk w frazeologizmach w obu językach.

W podsumowaniach przedstawiono wyniki badań zgodnie z postawionymi zadaniami.

Na końcu pracy znajdują się listy wykorzystanych źródeł i materiału ilustracyjnego oraz dodatki.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Авксентьев, Л. (1983). *Сучасна українська мова. Фразеологія*. Харків: Вища школа.
- Амосова, Н. Н. (1963). *Основы английской фразеологии*. Ленинград : Изд-во ЛГУ.
- Балли, Ш. (2001). *Французская стилистика*. Москва: Едиториал УРСС. (105-106).
- Баран, Я. (2017). *Фразеологія у системі мови*. Івано-Франківськ: Лілея-НВ.
- Баранник, Д. Х. (1958). *Фразеологія в усному монологічному мовленні. Питання мовної культури*. Київ.
- Бодуэн де Куртенэ, И. А. (1963). *Избранные труды по общему языкознанию*. Том 1. Москва: АН СССР. (С.52-53)
- Бондар, О.І., Карпенко, Ю.О., Микитин-Дружинець, М.Л. (2006). *Сучасна українська мова : Фонетика. Фонологія. Орфоенія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : [навч. посіб.]* – К.: ВЦ «Академія». (С. 282)
- Білодід, І. К. (1973). *Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія*. К. : Наукова думка. (439 с.)
- Вальчак-Міколайчакова, М., & Міколайчак, А. (2022). *Способи номінації синього і жовтого кольорів у польській мові*. Філологічний часопис, (1). (С. 95–101). Відновлено з: <https://doi.org/10.31499/2415-8828.1.2022.257945>
- Виноградов, В. В. (1977). *Лексикология и лексикография. Избранные труды*. Москва: Наука. (С. 143-151)
- Виноградов, В. В. (1977). *Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. Лексикология и лексикография: Избранные труды*. М.: Наука. (С. 140-141)
- Ганич, Д.І., Олійник, І.С. (1985). *Словник лінгвістичних термінів*. – Київ : Вища школа. (С. 325-326)

Денисенко, С. Н. (2010). *Концепт мовної картини світу і сучасні дослідження фразеології*. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – (С. 3)

Дзівак, О. М. (1975). *Про систему назв кольорів у сучасній українській літературній мові*. Українське мовознавство. Вип. 3. К. (С. 25-31)

Дубовик, О. *Різнокольорова польська: фразеологізми на позначення кольорів у польській мові*. – Відновлено з: <https://www.yavp.pl/uk/ukrajintsi-v-polshchi/riznokolorova-polska-frazeolohizmy-na-poznachennia-koloriv-u-polskii-movi-14784.html>

Загнітко, А. (2020). 3-142 *Сучасний лінгвістичний словник*. Вінниця : ТВОРИ. Х. (920 с.)

Зорівчак, Р. П. (1989). *Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози)*. Львів : Вид-во при Львівськ. держ. ун-ті. (С. 142)

Ісаєнко, Т.Ю. *Особливості сприйняття кольорів в різних культурах*. Харківський національний університет. – Відновлено з : <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/568a6d3c-b485-465a-bfd7-e189eaa05fca/content>

Їжакевич, Г. Білодід, І. К. (Ред.). (1973). *Стилістика фразеологічних одиниць. Сучасна українська літературна мова : стилістика*. К. : Наукова думка. (С. 150–210)

Кононенко, І., Співак, О. (2008). *Українсько-польський словник міжмовних омонімів і паронімів*. Вища шк.. Київ. (343 с.). Відновлено з : https://shron1.chtyvo.org.ua/Kononenko_Iryna/Ukrainsko-polskyi_slovnyk_mizhmovnykh_omonimiv_i_paronimiv.pdf

Копыленко, М. М., Попова, З. Д. (1978). *Очерки по общей фразеологии*. Воронеж. Издательство воронежского университета. (С. 251)

Критенко, А. П. (1967). *Колір і барва в поезії Тараса Шевченка*. Київ. Мовознавство. № 4. (С. 63 – 74)

Кунин, А. (2016). *Курс фразеологии современного английского языка*. Дубна. Феникс. (312 с.)

Ларин, Б. А. (1956). *Очерки по фразеологии. Очерки по лексикологии, фразеологии и стилистике*. Ученые записки, 198. (С. 15)

Лисиченко, Л. А. (1998). *Мовна картина світу та її рівні*. Зб. Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія. Т. 6. (С. 129 – 144)

Маслова, В. А. (2001). *Лингвокультурология*. Академия. Москва. С. 87.

Мацько, Л. І. та ін. *Стилістика української мови: Підручник*. Літературне місто. Відновлено з: <http://litmisto.org.ua/?p=7206>

Мокиєнко, В. М. (1989). *Славянская фразеология: учебное пособие для студентов*. Москва. Высшая школа. 207 с. (С. 5.)

Плотников, Б. О. (1988). *Внутрішня форма мовних одиниць та їх зміст*. Мовознавство. №5. (С. 8-16)

Поливанов, Е. Д. (1928). *Введение в языкознание для востоковедных вузов*. Л.: Восточный институт. (С. 61)

Приходько, В. Б. (2018). *Рецепція кольору в іншомовному дискурсі: теоретичний аспект*. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Філологічні науки. № 2. (С. 279–283). Відновлено з: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduepf_2018_2_27

Ройзензон, Л. (1964). *Фразеологизация как лингвистическое явление*. Труды Самаркандского государственного университета им. А. Навои. Вып. 119. (С.140)

Савченко, Л. В. (2013). *Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти: монографія*. Сімферополь. Доля. (600 с.)

Селіванова, О. О. (2004). *Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти)*. Київ.

Смерчко А., Попадинець, Г. (2010). *Символіка компонентів-колоративів у польських усталених зворотах*. Мовознавчі студії. Вип. 2. Фразеологізм і слово у тексті і словнику. Дрогобич. Посвіт. (360– 369)

Смерчко, А., Іваночко, Г., Смерчко, А. (2012). *Символи-колоративи як мотивуюча і дериваційна база слов'янських фразеологізмів (словникові матеріали)*. Молодь і ринок, №3 (86). (86-91)

Символіка Українського прапора: Жовтий та блакитний кольори в міфології та психології. Відновлено з: <https://ua.ua/top/10355/>

Скрипник, Л. Г. (1973) *Фразеологія української мови.* Київ. Наукова Думка. (С. 149-151)

Ганич, Д. І. Олійник, І. С. (1985). *Словник лінгвістичних термінів.* Київ. Вища школа.

Словник української мови: в 11 томах. (1978). Том 9. Відновлено з : <http://sum.in.ua/s/synij>

Словник фразеологізмів з походженням, тлумаченням та прикладами вживання. Відновлено з: <https://goroh.pp.ua/%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9>

Ставицька, Л. О. (1996). *Естетика слова в українській поезії 10 – 30 рр. ХХ ст. (системнофункціональний аспект): Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.02.01. "Українська мова".* Київ.

Телия, В. Н. (1993). *Культурно-национальные коннотации фразеологизмов (от мировидения к миропониманию).* Славянское языкознание. М. (С. 302–305)

Терлецька, Л. П. (2020). *Внутрішні закономірності та основні ознаки фразеологічних одиниць в англійській мові.* Молодий вчений. № 3.2 (79.2). (С. 114)

Ужченко, В. Д., Авксентьев, Л. Г. (1990). *Українська фразеологія.* – Х.

Ужченко, В.Д., Ужченко, Д.В. (2007). *Фразеологія сучасної української мови: [навч. посіб.].* К. : Знання. (С. 135)

Ужченко, В.Д. (2005). *Фразеологічний словник східнословобожанських і степових говірок Донбасу.* Луганськ : Альма-матер. (348 с.)

Білоноженко, В. М. та ін. (1993). *Фразеологічний словник української мови : у 2 кн.* К. : Наукова думка. (Кн.1-2., 984 с.)

Чабаненко, В.А. (2001). *Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпряниці.* Запоріжжя. (201 с.)

Черданцева, Т. З. (1996). *Идиоматика и культура*. Вопросы языкознания. М. № 1. (С. 58–69)

Чернышева, И. И. (1970). *Фразеология современного немецкого языка*. М. : Высшая школа. (200 с.)

Zaręba, A. (1954). *Nazwy barw w dialektach i historii języka polskiego*. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk. (С. 204)

Batagoda, M. (2018). *Understanding color psychology though culture, symbolism, and emotion*. Відновлено з: <https://uxplanet.org/understanding-color-psychology-though-culture-symbolism-and-emotion-215102347276>

Berlin, B., Kay, P. (1969). *Basic colour terms: their universality and evolution*. Berkley and Los Angeles, California: University of California Press.

Byrne, A., & Hilbert, D. eds. (1997a). *Readings in Color, vol. 1: The Philosophy of Color*. MIT Press: Cambridge, Mass.

Cohen, J., & Matthen, M. eds. (2010). *Color Ontology and Color Science*. MIT Press: Cambridge, Mass.

Fleischer, W. (1982). *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. Leipzig.

García de Ruckscholoss, G. (2010). *Los fraseologismos de la vid y el vino en el Diccionario de Regionalismos Cuyanos*. Vinos de America y de Europa. Paris : Le Manuscript. (С. 296).

Goethe, J.W.V. (1840). ‘*Theory of Colors: Translated from the German with Notes by Charles Lock Eastlake*’. London: John Murray. P. 773-778.

Stypa, H. (2015). *Nazwy barw i ich symbolika we frazeologii języka niemieckiego i polskiego*. Uniwersytet Kazimierz Wielkiego Bydgoszcz. Prace Komisji Językoznawczej. Відновлено

з: <https://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/7685/Nazwy%20barw%20i%20ich%20symbolika%20we%20frazeologii%20j%20C4%99zyka%20niemieckiego%20i%20polskiego.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kay, Paul, and Chad K. McDaniel. (1978). “*The Linguistic Significance of the Meanings of Basic Color Terms.*” *Language* 54, no. 3: 610–46. Відновлено з: <https://doi.org/10.2307/412789>

Kemp, M. (2000) *'La ciencia del arte: la óptica en el arte occidental de Brunelleschi a Seurat'*. Madrid: Ediciones Akal, pp. 315-317.

Korpus Języka Polskiego PWN. Відновлено з: <https://sjp.pwn.pl/korpus>

Korpus Redakcji Słowników Języka Polskiego PWN. Відновлено з: <http://korpus.pwn.pl>

Kuehni, R., & Schwarz, A. (2008). *Color Ordered: A Survey of Color Order Systems from Antiquity to the Present*. Oxford University Press: Oxford, UK. (C. 155)

Lakoff, R. (1975). *Language and Women`s place*. Language in Society. London. Vol. 2. (P. 10-18).

Lisowska, B. (2008). *Leksem czerwony jako komponent związków frazeologicznych w języku polskim*. Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. 51, Studia Linguistica 3, (s. [198]-208). Відновлено з: <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/handle/11716/4702>

Martin Salcedo J. (2017). *Fraseología española en uso Brasíla*. DF: Consejería de Educación de la Embajada de España. (C. 10).

Norman, R.D., Scott, W.A. (1952). *Color and Affect: A Review on Semantic Evolution*. Journal of Generative Psychology. Vol. 46.

Xulai, R. (2011). *Study on the Aesthetic Culture of Yellow in Chinese Traditional Color Culture* [D]. Shandong Normal University.

Robinson, J. (2017). *Colour semiotics and what they mean in other cultures*. Відновлено з: <https://buzzwordcreative.co.uk/colour-semiotics-and-what-they-mean-in-other-cultures/>

Rosch, E. (1976). *Basic objects in natural categories*. Cognitive Psychology. № 8. (P. 382 – 439).

Rosch, E. (2009). *The nature of mental codes for color categories*. Journal of experimental psychology: Human perception and performance. Vol. 1. (P. 303-322).

Shazly, Y. (2022). *Colors Representations in Different Cultures*. Відновлено з: <https://www.globalizationpartners.com/2022/06/29/colors-representations-in-different-cultures/>

Słownik PWN. Відновлено з: <https://sjp.pwn.pl/>

Symbol of hope: a look at the meaning of the Ukrainian flag. Відновлено з: <https://rubryka.com/article/ukrainian-flag/>

The Intentional Kind. Symbolical Meanings of Colors in Different Cultures. (2020). Відновлено з: <https://medium.com/the-intentional-kind/color-magic-symbolical-meanings-of-colors-in-different-cultures-555df3f3f886>

Wielki słownik języka polskiego. Відновлено з: <https://wsjp.pl/>

Wierzbicka, A. (1990). *The meaning of color terms: semantics, culture, and cognition.* *Cognitive Linguistics.* 1(1). (P. 99–150). Відновлено з: <https://doi.org/10.1515/cogl.1990.1.1.99>

Worf, B. (1933). *The Phonetic Value of Certain Characters in Maya Writing.* Benjamin Lee Whorf. Cambridge. (P. 91 – 96).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- Бидерманн, Г. (2000). *Энциклопедия символов*. Москва: Республика. (333 с.)
- Гессен., Д., Стыпула, Р. (1980). *Большой польско-русский словарь : У 2-х т.* Москва-Варшава : Русский язык, Ведза Повшехна.
- Етимологічний словник української мови. В семи томах.* (1982 – 2012). Київ: Наук. думка.
- Жайворонок, В. В. (2018). *Антологія знаків української етнокультури. Словник - довідник*. Київ: Наук. думка. (758 с.)
- Тресиддер, Дж. (1999). *Словарь символов*. Москва: Гранд : ФАИР-Пресс. 443с. Відновлено з https://www.booksite.ru/localtxt/tre/sid/der/tresidder_d/slovar_sim/1.htm
- Білоноженко, В.М. та ін. (1993). *Фразеологічний словник української мови: В 2-х кн.* Київ: Наук. думка. (984 с.)
- Шейнина, Е. Я. (2003). *Энциклопедия символов*. Харків: “Торсинг”. (591 с.)
- Юрковський, М., Назарук, В. (2003). *Українсько-польський, польсько-український словник*. Київ: Школа. (934 с.)
- Brückner, A. (1957). *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa: Wiedza powszechna. (808 s.)
- Latusk, A. (2005). *Nowy słownik frazeologiczny*. Kraków: Zielona Sowa. (718 s.)
- Podlawska, D., Świątek-Brzezińska, M. (2009). *Słownik frazeologiczny*. Warszawa – Bilsko-Biała: Wydawnictwo PWN Sp. z o.o. 495 s.
- Skorupka, S. (1967). *Słownik frazeologiczny języka polskiego*. Т. 1. Warszawa.
- Skorupka, S. (1968). *Słownik frazeologiczny języka polskiego*. Т. 2. Warszawa.
- Slawski, F. (1952-1978). *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Krakow.
- Doroszewski, W. (Ред.). (1958-1969). *Słownik języka polskiego*. PAN. Т.I-XI. Warszawa.
- Szymczak, M. (Ред.). (1978-1981). *Słownik języka polskiego: w 3 t.* Warszawa.
- Indeks:Polski. Związki frazeologiczne.* Відновлено з: [https://pl.wiktionary.org/wiki/Indeks:Polski - Zwi%C4%85zki frazeologiczne](https://pl.wiktionary.org/wiki/Indeks:Polski_-_Zwi%C4%85zki_frazeologiczne)

ДОДАТКИ

Додаток А

**Польсько-українські фразеологічні еквіваленти
з колоративним компонентом**

Польська ФО	Українська ФО
<i>robić z czarnego białe</i>	<i>видавати чорне за біле</i>
<i>czarna śmierć</i>	<i>чорна хвороба</i>
<i>czarna niewdzięczność</i>	<i>чорна невдячність</i>
<i>czarne godziny /dni</i>	<i>чорні дні</i>
<i>patrzeć przez czarne okulary</i>	<i>дивитися через темні окуляри</i>
<i>mieć czarne podniebienie</i>	<i>аж у роті чорно</i>
<i>czarny charakter</i>	<i>чорна душа</i>
<i>czarne wspomnienie</i>	<i>чорної пам'яті</i>
<i>mieć czarną chmurę nad głową</i>	<i>як чорна хмара</i>
<i>czarny rynek</i>	<i>чорний ринок</i>
<i>czarny jak noc</i>	<i>чорний як сім галок</i>
<i>czarne/ciemne sprawy/sprawki</i>	<i>чорне діло</i>
<i>czarne złoto</i>	<i>чорне золото</i>
<i>pracować jak czarny</i>	<i>як чорний віл у ярмі</i>
<i>czarny jak święta ziemia</i>	<i>чорний як земля</i>
<i>biała gorączka</i>	<i>біла гарячка</i>
<i>robić z czarnego białe</i>	<i>видавати чорне за біле</i>
<i>w biały dzień</i>	<i>серед білого дня</i>
<i>biały jak kreda</i>	<i>білий як крейда</i>
<i>biały koń</i>	<i>біла кість</i>
<i>malować na biało</i>	<i>білу стіну молоком білити</i>
<i>rzucić się jak biały duch</i>	<i>ловити білі метелики</i>
<i>nie widzieć dnia jasnego</i>	<i>не бачити світу білого</i>

<i>od jasności do mroku</i>	<i>від світу білого до темної ночі</i>
<i>do białego dnia,</i>	<i>до білого дня (світа)</i>
<i>do ostatniej białej chmurki</i>	<i>до білого снігу</i>
<i>stary jak biały świat</i>	<i>старий як білий світ</i>
<i>czekać jak na białego konia</i>	<i>дожидать білих віників</i>
<i>jak grom z jasnego nieba</i>	<i>як грім серед білого дня</i>
<i>po białym świecie</i>	<i>білим світом</i>
<i>na biały świat</i>	<i>на білий світ</i>
<i>biały tydzień</i>	<i>білий тиждень</i>
<i>szara eminencja</i>	<i>сірий кардинал</i>
<i>szare życie</i>	<i>сірий світ</i>
<i>w nocy wszystkie koty są szare</i>	<i>вночі усі кішки сірі</i>
<i>w niebieskich dalach</i>	<i>за синім морем</i>
<i>daleko za niebieskim horyzontem</i>	<i>за синє море</i>
<i>błękitny jak lazur</i>	<i>синій як буз</i>
<i>biedny aż do sinizny</i>	<i>бідний аж синій</i>
<i>jak modra kula</i>	<i>як бубон синій</i>
<i>sprzedawać kogoś na zielono</i>	<i>зеленку продавати</i>
<i>mieć zielone (żółte, wariackie) papiery</i>	<i>в очах зеленіє (жовтіє)</i>
<i>mieć zielono w głowie</i>	<i>в голові зелені овочі</i>
<i>żaba zielona</i>	<i>жаба зелена</i>
<i>być zielonym z zazdrości</i>	<i>в очах зеленіє</i>
<i>zielone złoto</i>	<i>зелене золото</i>
<i>zielone płuca</i>	<i>зелені легені</i>
<i>puścić czerwonego kura</i>	<i>пускати червоного півня</i>
<i>czerwony pasek</i>	<i>проходити червоною ниткою</i>
<i>czerwony jak burak</i>	<i>червоний як буряк</i>
<i>czerwony jak piwonía</i>	<i>червоний як мак</i>

<i>czerwony jak rak</i>	<i>червоний як рак</i>
<i>działa na kogoś jak czerwona płachta na byka</i>	<i>розпекти до червоного жару</i>
<i>czerwona księga</i>	<i>червона книга</i>
<i>czerwony kapturek</i>	<i>червона шапочка</i>
<i>armia czerwona</i>	<i>червона армія</i>
<i>czerwoni kozacy</i>	<i>червоне козацтво</i>
<i>czerwony kąt</i>	<i>червоний куток</i>
<i>czerwony terror</i>	<i>червоний терор</i>
<i>w żyłach płynie błękitna krew</i>	<i>у жилах тече голуба (блакитна) кров</i>
<i>błękitną krew</i>	<i>блакитна кров</i>
<i>chcę różowego słonia</i>	<i>захотіти рожевого слоника</i>
<i>mieć różowe myśli</i>	<i>рожеві мрії</i>
<i>żółtodziób</i>	<i>жовтороте пташеня</i>
<i>żółta prasa</i>	<i>жовта преса</i>
<i>żółta gorączka</i>	<i>жовта лихоманка</i>
<i>żółta febra</i>	<i>жовта пропасниця</i>
<i>żółty jak cytryna</i>	<i>жовтий як лимон</i>
<i>żółty jak żółtko jaja kurzego</i>	<i>жовтий як жовток</i>
<i>złota młodzież</i>	<i>золота молодь</i>
<i>złota rączka</i>	<i>золоті руки</i>
<i>złote lata / złoty wiek</i>	<i>золотий вік</i>
<i>złoty środek</i>	<i>золота середина</i>
<i>obiecywać złote góry</i>	<i>обіцяти золоті гори</i>
<i>na wagę złota</i>	<i>на вагу золота</i>

**Польсько-українські фразеологічні аналоги
з колоративним компонентом**

<i>Польська ФО</i>	<i>Українська ФО</i>
<i>nie mieć zielonego pojęcia</i>	<i>ходити з темними очима</i>
<i>zielona złość</i>	<i>чорна злість</i>
<i>siedzieć na szaro</i>	<i>нудити (занудити) білим світом</i>
<i>za czarnym lasem</i>	<i>за горою білою</i>
<i>czekać na srebrny talerz</i>	<i>дожидать білих вінчиків</i>
<i>szukać złotej rybki na dnie morza</i>	<i>синіх птахів ловити</i>
<i>żółtodziob</i>	<i>зелений півень</i>
<i>myśleć o niebieskich migdałach</i>	<i>думать про зелених горобців</i>
<i>czarny charakter</i>	<i>сатана з зеленими очима</i>
<i>być czerwoną kartką</i>	<i>з зеленою мухою в носі</i>
<i>jak czarny koń na torze wyścigowym</i>	<i>як пекло позеленіє</i>
<i>rozpalić kogoś do białości</i>	<i>аж червоні вогні в очах мигтять (блискотять)</i>
<i>szurpurowieć ze złości/wstydu</i>	<i>наливатися червоним жаром (кров'ю)</i>
<i>widzieć białe myszki</i>	<i>до блакитного змія</i>
<i>na złotej tacy</i>	<i>на тарілочці з блакитною облямівкою</i>
<i>zielona zazdrość</i>	<i>зazдрість з жовтими очима</i>
<i>rudy jak lis</i>	<i>рудий як собака</i>

**Лакунарні фразеологічні одиниці
з колоративним компонентом в польській мові**

ФО	Значення
<i>jako liliowe krasy</i>	вказує на щось дуже м'яке, приємне, світле; може бути порівнянням чиєїсь вроди, краси з красою квітів
<i>blady jak chusta</i>	вказує на надмірну блідість обличчя чи шкіри.
<i>czzerwono pod czarną sierścią</i>	ФО використовується для опису підступного чи схованого гніву.
<i>jako białość słączona z rumianością</i>	фразеологізм вказує на свіжість і здоров'я обличчя.
<i>biała głowa</i>	описує людину з сивим волоссям, вказує на старість.

**Лакунарні фразеологічні одиниці
з колоративним компонентом в українській мові**

ФО	Значення
<i>напитися молока з-під чорної кобили (корови)</i>	майбутні негативні події, біда
<i>тримати в чорному тілі</i>	суворе ставлення до кого-небудь
<i>чорно перед очима</i>	стан запаморочення чи страждання в людини
<i>в (у) роті чорним бархатом вислано</i>	людина, що говорить зі злістю, вживає негативно забарвлену лексику
<i>у носі чорно</i>	вказує на щось неприємне
<i>захотіти хліба чорного з маслом машинним</i>	можу вказувати на бажання чогось недоступного
<i>білими нитками шитий</i>	описує щось невміло, погано замасковане, виконане
<i>дивитися самим білим</i>	може вказувати на самозакоханість чи гордість
<i>казка про білого (сірого) бичка</i>	описує щось вигадане чи нереальне
<i>білої кобили сон</i>	може вказувати на спокій чи задоволення
<i>на білий світ не дивився б</i>	описує відсутність жаги до життя через якусь трагічну подію
<i>білі ручки ламати</i>	може вказувати на намагання виразити переживання,

	страждання чи хвилювання за допомогою жестів, вигляду
<i>як білі мухи полетять</i>	тоді, як піде сніг
<i>до білих пряників</i>	вказує на нереальність виконання чогось
<i>до білих мух</i>	тоді, як піде сніг
<i>у білий світ, як у копійчку</i>	не туди, куди слід; навмання
<i>білий світ крутиться (макітриться)</i>	вказує на стан запаморочення від сп'яніння, хвороби, хвилювання тощо
<i>красива, як коняка сива</i>	порівняння краси жінки з красою сивого коня
<i>з сивини віків (століть)</i>	вказує на тривалий час, давнину
<i>сіре слово</i>	вказує на щось невиразно сказане
<i>руки посиніли</i>	описує холод чи страх
<i>синькою торгувати</i>	мерзнути, відчувати холод
<i>ложка синьої крові</i>	цей фразеологізм може вказувати на відношення людини до привілейованої ланки суспільства
<i>хвіст зелений</i>	про дуже молодого хлопця
<i>сатана – зелені очі</i>	вказує на злість, дияволічність чи негатив, асоціюючи ці емоції з зеленими очима, котрі часто пов'язують з заздрістю чи амбіціями
<i>до нових (зелених) віників</i>	вказує на тривалість часу
<i>зелена нудьга</i>	вказує на депресивний стан, тугу за чимось, нудьгу

<i>червона субота</i>	суботник на честь дня народження російського політика (за часів СРСР)
<i>червоний партизан</i>	народний месник часів громадянської та Другої світової війни
<i>червоніти як калина</i>	описує почуття засоромлення
<i>червона юшка</i>	кров
<i>блакитна троянда</i>	щось рідкісне чи цінне
<i>голуба квітка надії</i>	рідкісна, унікальна можливість
<i>рожеве дитинство</i>	щасливий час дитинства
<i>схопити жовтиків</i>	дуже замерзнути
<i>жовта нудьга</i>	втомленість, нудьга, депресивний стан
<i>жовте життя</i>	нудне, одноманітне життя
<i>жовтий диявол</i>	золото, як потенційно згубна матеріальна річ
<i>золоті верби ростуть</i>	людина, що обов'язково зіпсує будь-яку справу, за яку візьметься
<i>оранжеві сні</i>	сподівання або амбіції
<i>помаранчева концепція</i>	новаторська, революційна ідея
<i>коричневе золото</i>	деревина, наприклад, дуб, що асоціюється з лісовим багатством
<i>голий як руда миша</i>	про дуже бідну людину
<i>щоб побила руда глина</i>	вживається для вираження незадоволення чи обурення кимось/чимось, зневаги до когось, недоброго побажання комусь

<i>оказія бурої баби</i>	вказує на неправдивість, вигадану історію, брехливість людини
<i>сон рябої кобили</i>	вказує на неправдивість, вигадану історію, брехливість людини